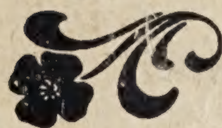
Др. МИХАЙЛО КОС

ПРО ПОЛОВІ СПРАВИ

Пяте змінене виданє

З ОБРАЗКАМИ.

ВІННІПЕҐ, МАН. 1922.

Накладом Української Книгарні
850 Main St., Winnipeg, Man

З друкарні "Канадийского Фармера"
120-122 King Street. — Winnipeg, Man.

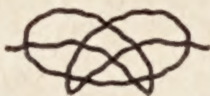
ВСТУПНЕ СЛОВО.

Полові справи заскакують молодіж без ніякого знаня і приготованя до сеї дуже важної хвилї в житю; молодіж, як хлопці так дівчата, зовсім не поучена, в чім лежить суть полового дозріваня, який спосіб природного заспокоюваня полових почувань і які заходять притім небезпеки з огляду на полові заразливі хороби; також не поінформована яка шкода для тіла, коли заспокоює ся полові почуваня неприродним способом. Сьому винен наш погляд на виховане молодіжи, що наказує держати її у несвідомости про полові справи з уваги на соромливість і моральність. Моралїсти уважають за неморальну річ навіть предметово поучити молодіж про природні (фізіольоґічні) прояви в житю людського (і звіринного) орґанїзму з обсягу полових справ. Натуралїсти зі своєю засадою, що природні справи не погані, не мають приступу до офіціяльного вихованя молодіжи. І виходить із того таке, що про полові справи мовчить ся дома і в школах, наче би їх зовсім не було; мовчки полишає ся молодіжи, щоби вона здобувала собі інформації про полове житє орґанїзму на власну руку. І молодіж, приневолена в своїм часї половими почуваня, розвідує ся про полові справи майже без виїмку з непевних жерел, тай ще до того понайбільше з нечистих жерел, за дуже дорогу оплату, бо за полову заразливу недугу, з якою знов не знає що почати.

Було би пожадано, щоби молодіж інформувала ся про полові справи в відповідну хвилю, в офіціяльній шко-

лї, головно від шкільних лїкарів, яких треба би в тій цїли установити по школах.

Отсї стрічки мають на увазї головно молодїж і ставлять собі за задачу подати їй найпотрібнїйші відомости про полові відносини, щоби вона в хвили полового дозріваня мала в руцї бодай коротке, але предметове представленє природних проявів, що дотикають полових орґанів. Рівночасно має отсе письмо виповнити прогалину в шкільних книжках, де описуєсь людське тїло, а при тім усе опускаєсь полові части тїла. Се пропусканє полових орґанів у шкільних книжках має свою причину і не менї судити про неї. Коли в дальших стрічках описуєть ся полові части тїла, то дїє ся се єдино в цїли поученя, в цїли доповненя шкільної науки, про те в чистій цїли і зовсїм ясній кождому розумному. Хто думавби іначе і схотїв би шукати в отсїм письмі приперченої (пікантної) лектури, той лїпше зробить, коли отсеї книжочки не буде читати.

I. АНАТОМІЯ ПОЛОВИХ ЧАСТИЙ ТІЛА.

Поговорім найперше про будову полових частий тіла (анатомію) у мужчини і женщини тай про призначенє і ділане (фізіольоґію) поодиноких частий полових орґанів.

а). У мужчини.

Долішня часть черевної ями, обнята бедровими кістьми, крижовою костю і хвостовою костю називає ся лоханею. Бедрова кість кождого боку складає ся з трох частий, а саме з клубової кости, соромної кости і сідальної кости. Де ті три кости зростають ся, там на їх внішнім боці є ямка для приміщеня головки удової кости. В лохани і її найблизшім сусїдстві містять ся полові части тіла (пор. образок 1).

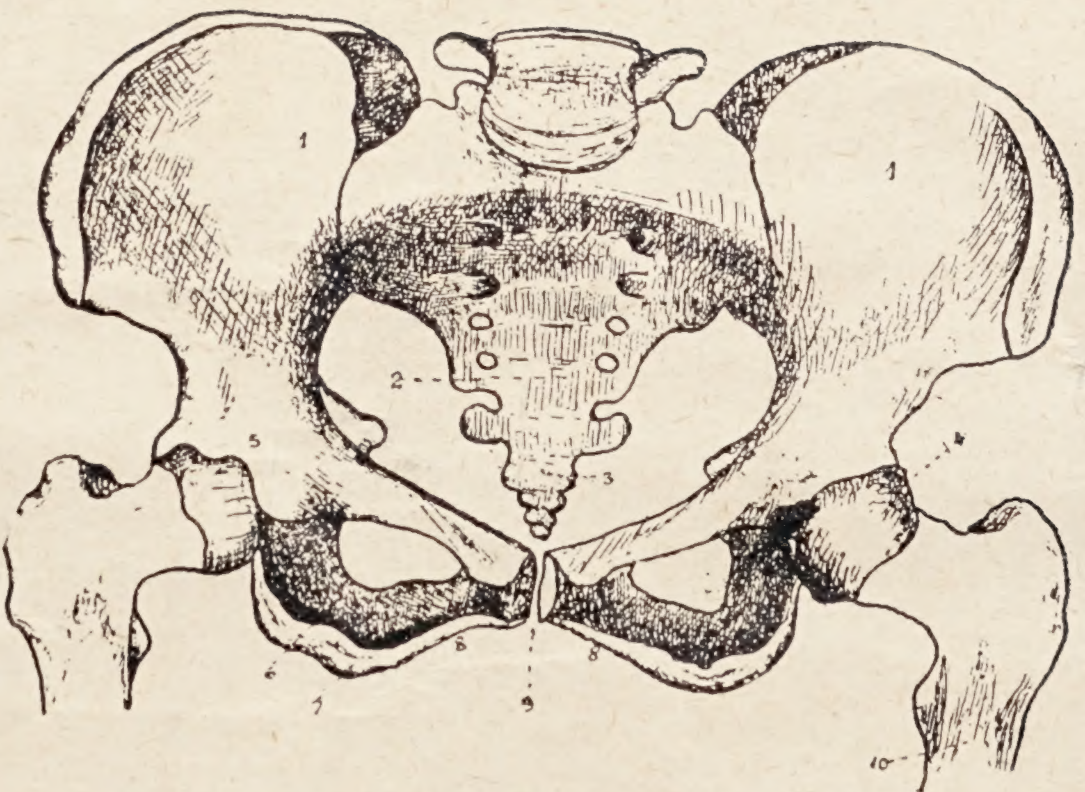
Головною прикметою мужчини є дві залози, звані яйцями, де витворює ся мужеське сїмя. Яйця (пор. образок 2) уміщені в шкірянім мішку, званім мошнами, який вистелений підшкірною верствою гладких мязових волокон, званою "туніка дартос". Мошна розділені осібною стінкою на ліву і праву половину, для поміщеня лївого і правого яйця. Ліва половина мошен звисає звичайно трошка низше, як права і ліве яйце стоїть трошка низше, як праве. Мужеське яйце має вид і величину голубячого яйця, воно складає ся з великого числа рурочок, чи там каналиків, де витворює ся мужеське сїмя. Ті каналики сплїтають ся зі собою, а остаточно виходить лиш кільканайцять каналиків крізь задню стїну болонки, що обгортає саме яйце.

Поза яйцем сплїтає ся зі собою тих кільканайцять каналиків поновно і творить прияйче, що лежить при задній стїні яйця; само яйце стоїть довшою своєю осею з го-

ри на діл, прияйче прилягає поздовж до яйця і творить із яйцем одну цілість. Прияйче грає велику ролю при трипровій хоробі мочової цївки, бо то воно запалює ся під впливом трипрової зарази, і загально знана ся болюча хороба під назвою запаленя яйця, хоч дійсно се запалене прияйча. Прияйче грубше в своїй горішній части, а чим дальше в долину тим менше воно обємисте, аж у кінци переходить в оден — одинокий провід сїмени, який веде від долїшного кінця прияйча в гору, щоби через пахвиновий канал в черевній стїнї дістати ся до черевної ями. Разом із сїменним проводом маємо між яйцем а пахвиновим каналом іще кровоносні судини, нерви і властивий мяз, що підносить яйце, а все те зібране разом творить сїменний мотузок, який можна вимацати крізь шкіру в мошнах. При сильнїйшім стисненю сїменного мотузка між пальцями відчуває осмотрюваний мужчина властивий біль, що походить від нервів, обнятих у сїменнім мотузку. Також при натисканю на мужеське яйце відчуває мужчина властивий, а дуже дїткливий біль так, що по нїм можна добре відріжнити мужеське яйце від можливої хоробливої нарости, чи ґуза в мошнах і околици пахвинового каналу. Кровоносні судини йдуть у сїменнім мішку в двох напрямах, а то: артерії (бючки), що доводять свіжу кров, йдуть із черевної ями до яйця, отже з гори в долину; зужита кров виходить із яйця до гори, до черевної ями.

Пахвиновий канал лежить у черевній стїнї і пробиває скісно черевні мязи, яких є три верстви. Той конець пахвинового каналу, де входить сїменний провід лежить близше середньої лїнії тїла. Дальше біжить пахвиновий канал на внї від середини тїла, а в нїм сїменний провід разом зі своїми кровоносними судинами і нервами і входить до черевної ями, де вже відлучують ся кровоносні судини і нерви від сїменного проводу. Кровоносні судини і нерви йдуть до більших своїх пнїв, а сїменний провід подає ся до долїшної стїни мочового міхуря, де лежить сїменний міхурець, призначений на те, щоби там

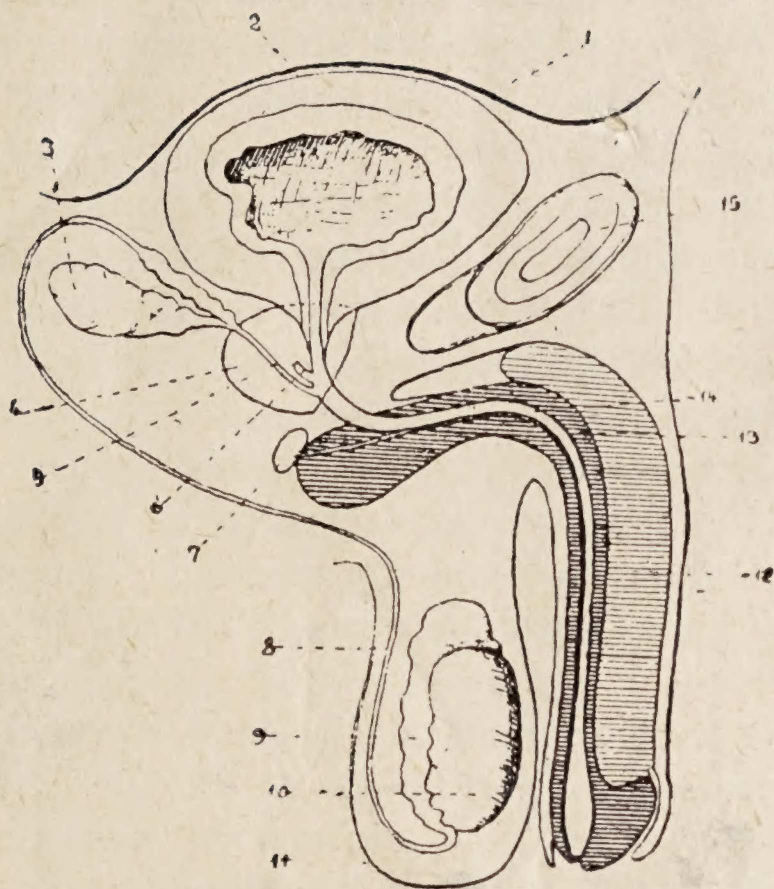
збирало ся на запас мужеське сїмя, витворене в яйцях і доведене сюда сїменними проводами. Лївий і правий сїменний міхурець получений з сїменним проводом свого боку і підчас полової злуки виходить сїмя до сїменного проводу, який переходить дальше через крокову залозу до мочової цївки. Часть сїменного міхурця аж до входу в мочову цївку, називає ся проводом до виприскуваня сїмени, бо мужеське сїмя не випливає з него підчас полової злуки одностайно та рівно, але виприскає то сильнїйше то слабше. Крокова залоза має вид і величину каштана, зверненого грубшим кінцем до гори, а тоншим на діл. Крізь крокову залозу переходить мочова цївка зараз по виходї з мочового міхуря і то так, що мочова цївка лежить близше передньої поверхнї, а з заду мочової цївки лежить більша часть крокової залози. І крізь ту задню грубшу часть крокової залози пробиваєть ся провід до виприскуваня сїмени скісно з заду і гори на перед і діл тай входить у тім самім напрямі в мочову цївку. Лївий і правий провід сїмени має в мочовій цївцї осібний вхід, а межи обома вхідними пунктами лежить сїменний горбочок (пор. образок 3), чи там троха грубший фалд слизної болони. По обох боках сїменного горбочка лежить по кілька усть проводів, що доводять сюда витвір крокової залози, який лучить ся підчас полової злуки з мужеським сїменем і разом із ним виприскує із мочової цївки до похви женщини. Мочовий міхур лежить із заду за соромними кістьми в лохани; до мочового міхуря спливає моч з двох нирок, що лежать в околици крижий, через два мочоводи, а ті входять до мочового міхуря, пробиваючи скісно його задню стїну. Моч спливає мочоводами безнастанно, збирає ся в мочовім міхури, а коли назбирає ся в більшій скількости, міхур відчуває потребу віддати її. Віддаванє мочи залежить від волї чоловіка; тодї натискають стїни міхуря на моч і випихають її крізь мочову цївку на двір. В стїнах міхуря лежать гладкі волокна мязові і вони то мають здібність стягати ся і так сильно напирати на моч, щоби її видалити.

Образок 1.

Лохань.

1. Os ilei. 2. Os sacrum. 3. Os coccygis. 4. Caput ossis femoris. 5. Os pubis. 6. Os ischii. 7. Tuberositas ossis ischii. 8. Arcus ossium pubis. 9. Symphyss ossium pubis. 10. Os femoris.

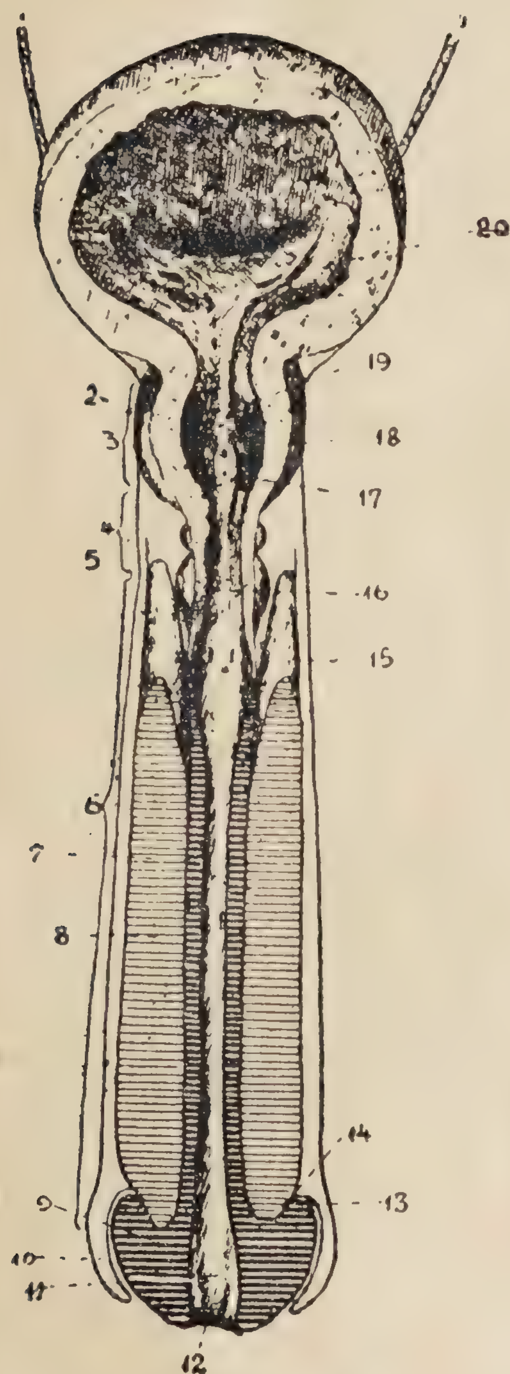
Образок 2.

Шематичний перекрій мужеських полових частий тїла з переду в зад.

1. Peritoneum.
2. Vesica urinaria.
3. Vesicula seminalis.
4. Prostata.
5 Ductus ejaculatorius.
6. Vesicula prostatica.
7. Glandula bulbourethralis (Cowperi).
8. Ductus deferens.
9. Epididymis.
10 Testis.
11. Scrotum
12. Corpus cavernosum penis.
13. Corpus cavernosum urethrae.
14. Urethra.
15. Symphysis ossium pubis.

Мочова цівка довга на 15 до 17 цм., починає ся в долішній части міхуря, а кінчить ся внішним отвором в головці мужеського члена. Самий початок мочової цівки коло міхуря переходить через крокову залозу, обнятий нею зі всіх боків і називає ся кроковою частію мочової цівки. Коли крокова залоза задля запаленя, скалічепя або тисненя якого повотвору і т. п., побільшить ся, то тисне на мочову цівку, а часом і цілком її стискає так, що моч не може відпливати з мочового міхуря і треба конче лікарської помочи, щоби випустити її на вні. Понизше крокової части мочової цівки йде так само довгий кусень цівки, необнятий нічим, а найвузший з цілої цівки. Вся дальша часть мочової цівки окружена ямистим тілом, в якім є ями, що можуть наповнювати ся кровю. Ямисте тіло мочової цівки начинає ся там, де вона переходить попід місцем зросту обох соромних костий і буває тутки грубше ніж у дальшім перебігу та називає ся "булбус уретрае", сама-ж мочова цівка в тім місци троха розширена. В тій части мочової цівки вливають ся проводи двох невеличких мов горох, залоз, що лежать позаду свобідної части мочової цівки і долучають свій витвір до сімени вихрискуваного підчас полової злуки. Дальший перебіг мочової цівки в ямистім тілї не представляє нічого особлившого, аж перед самим внішним отвором розширяє ся мочова цівка незначно і ся часть називає ся лодковою, а звісна вона з того, що тут осїдає триповий заразок підчас зараженя трипром і тутки почуває хорий найперше, що запалена слизна болона пече і виділяє білявий гній. Ямисте тіло мочової цівки грубіє при внішнім кінци цівки значно і творить головку мужеського члена, покриту подвійним листком шкіри, званим залупою. Залупу можна кого члена полову розкіш підчас полової злуки, а головпоказує ся покрита ніжною скіркою, дуже вразливою на подразненя, дотиканє і потиранє, бо в ній приміщені вельми ніжні нерви, які грають головну ролю при половім подразненю так, що мужчина почуває в головці мужеського члена полову орзкіш підчас полової злуки, а голов-

Шематичний перекрій мужеського члена з лївого боку в правий бік.

Образок 3.

1 Ureter.
2. Устє vesicae prostaticae.
3. Pars prostatica.
4. Pars membranacea.
. Устє ductus prostatici.
6. Pars cavernosa.
7. Corpus cavernosum urethrae.
8. Corpus cavernosum penis.
9. Glans penis.
10. Praeputium.
11. Fossa navicularis.
12. Orificium cutanlum.
13. Corona glandis.
14. Sulcus retroglandularis.
15. Устє glandulae Cowperi.
16. Pars bulbosa.
17. Устє ductus ejaculatorii.
18. Prostata.
19. Colliculus seminalis.
20. Устє мочовода.

но підчас спусканя сімени. Головка мужеського члена має на заднім краю згрубілий вал, а за ним є ровик, де в шкірі приміщені дрібні залози, що витворюють лойовату масу, яку має властивий собі запах. На долішній части головки прикріплена залупа до головки привязкою так, що тут залупи не можна відтягнути цілковито поза головку, бо привязка не пускає. При половій злуці грає привязка дуже часто прикру ролю, бо при наглім і безоглядній вводженю мужеського члена до похви, розриває ся привязка, або бодай наддирає ся, а в так повсталу ранку може увійти заразок полових недуг без перешкоди. Часом трафляє ся, що залупа звужена на краю і не дає себе стягнути з головки. Те звуженє залупи може бути причиною запаленя головки, бо чищенє головки стає неможливе, особливо, коли дістануть ся під залупу хоробові заразки. Нераз буває так, що звужена залупа дасть ся з трудом стягнути з головки, але зараз же запне ся за головкою і не дасть ся затягнути назад. Сей стан називаємо "парафімосіс" і він також прикритий, бо парафімосіс угнітає мужеський член, доводить до опухненя головки і нерідко доходить до того, що жива тканина на стисненім місци завмирає...

Мужеський член складає ся побіч ямистого тіла мочової цівки, ще з двох ямистих тіл властивих, що приросли до тої галузи сідальної кости, яка йде від сідального ґуза до соромної кости. Під місцем зросту соромних костий стикають ся оба ямисті тіла мужеського члена, а в рівчику між ними обома, на долішній стороні, укладаєсь ямисте тіло мочової цівки. Всї три ямисті тіла, злучені зі собою злучною тканиною і заосмотрені доводячими і відводячими кровоносними судинами тай нервами, творять мужеський член. Ямисті тіла мають у собі ями, чи там простори, де може назбирати ся богато крови, а коли її відплив здержить ся відповідними запорами, тоді ямисті тіла набирають більшого обєму і твердости так, що мужеський член може бути введений в похву женщини. Такий стан напруженя мужеського члена називає ся

Образок 4.

Перекрій матиці з лївого боку на правий бік.

1. Fimbriae. 2. Tuba Fallopiae. 3. Fundus uteri. 4. Ostium uterinum tubae. 5. Cavum uteri. 6. Orificium internum uteri. 7. Orificium externum uteri. 8. Pars vaginalis uteri. 9. Canalis cervcals. 10. Plicae palmatae. 11. Corpus uteri. 12. Ligamentum ovarii. 13. Ligamentum teres. 14. Ovarium. 15 Ostium abdominale tubae.

“ерекціо”. Перебіг мужеської мочової цівки в стані напруженя мужеського члена має лиш одно вгнуте звернене до гори там, де вона переходить попід місце зросту соромних костий, внішний отвір мочової цівки звернений наперед і трошка до гори. В стані супочинку звернена більша часть мужеського члена зі своїм внішним отвором в долину, через що мочова цівка дістає друге вгнуте місце там, де вийшла з під зросту соромних костий. Вгнутість сього місця звернена назад і в долину.

Місце, де в середній лінії тіла зростають ся соромні кости обох боків, і їх найблизшу околицю, покриває шкіра, у полово дозрілих осіб поросла волосєм, а що воно трохи піднесене понад сусїдство, то називає ся горбком Венери.

б). У женщин.

Цїхою женського пола є яєчник (пор. образок 4), залоза, що витворює людське яєчко. Яєчників є два, лївий і правий: прикріплені вони до лївого і правого боку матиці власними привязками. Яєчники і матиця поміщені в лохани. Яєчник є величини великого бобового зерна, тоншим кінцем звернений до матиці і тим кінцем привязаний до неї своєю привязкою. Коли яєчко дозріє в яєчнику, то лускає тоненька болонка яєчка на тім місци і яєчко дістає ся з яєчника до тої части черевної ями що обнята бедровими кістьми. Щоби яєчко дістало ся до матиці, на те призначена цівка (трубка) “Фальльопія”, так названа від імени наслїдувача анатома, що її найперше описав, а приміщена понад яєчком. Трубка одним кінцем впадає до матиці, а другий конець близько яєчника, але до нього не припирає. Сей конець троха розширений і заосмотрений на берегах торочками. Як зріле яєчко вийшло з яєчника, тодї торочки обхоплюють його, вводять у трубку “Фальльопія” і проводять до середини матиці.

Матиця лежить у лохани, з виду подібна до трохи

сплощеної грушки, величини доброї сливки або невеликої грушки. Грубшим кінцем звернена до гори, а вузшим на долину. Матиця сплощена з переду до заду. Горішня часть матиці творить властиве тіло, а долішня видовжена називає ся шийкою матиці. Сама верхня часть тіла матиці найширша і називає ся підставою. Долішня часть сторчить до похви і називає ся похвовою частию матиці. В середині матиці є простір, що має вид трикутника на поперечнім перекрою матиці з лївого боку до правого. В обох горішних кутах трикутника впадають до матиці рурковані проводи від яєчників, звані трубками "Фальльопія"; долішний кут трикутника має також отвір, що веде до похви через шийку матиці.

Каналом шийковим матиці називає ся той видовжений провід у долішнім куті матичного простору що веде до похви. Середина матиці вистелена слизною болоною, котра в шийковім каналї має поперечні зморщки. Устє шийкового каналу до похви (пор. образок 5), обняте троха згрубілим, гладким берегом похвової части матиці, на якім відріжняємо передню і задню губу. Але губи похвової части матиці гладкі лишень у дівчат і ужінок, що не родили. Коли жінка родила, то видно зморщки на похвовій части матиці. Стіни матиці зложені головно з гладких волокон мясних. (Звичайні мязи, пр. ті, що згинають по нашій волї руки або ноги звані в звичайнім житю мясом, мають поперечні пружки і називають ся пружкуватими). Гладкі волокна ріжнять ся тим від поперечно пружкуватих, що вони стягають ся, коли їх житєва задача того вимагає, а не тоді, коли чоловік хоче. Противно задача поперечно пружкуватих мязів залежить від волї чоловіка. Мясні волокна матиці мають здібність незвичайно розростати ся коли того потреба. А така потреба заходить підчас вагітности, де обєм матиці доходить до величини більшої ніж голова у дорослого чоловіка, коли противно звичайно вона так велика, як мала грушка.

Матиця прикріплена до стін лохані двома широкими

Образок 5.

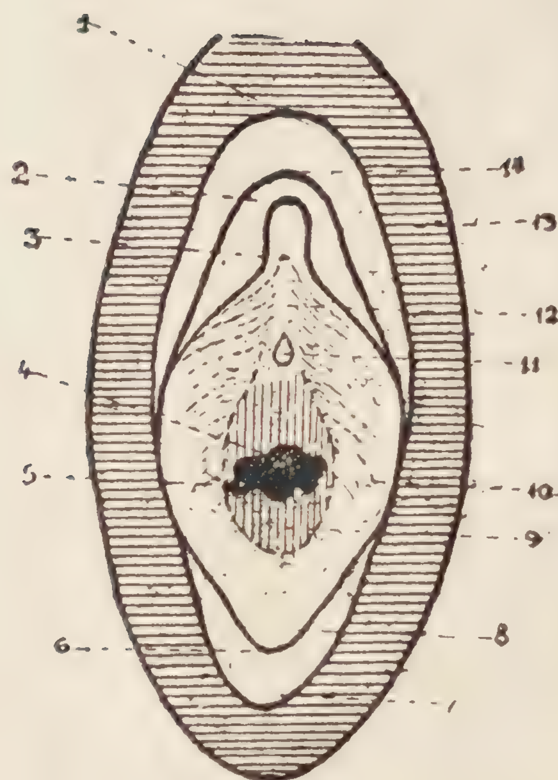
Шематичний перекрій жіночих полових частий тіла з переду в зад.

1. Tuba Fallopiae. 2. Fimbriae. 3. Ovarium. 4. Labium posterius. 5. Orificium externum uteri. 6. Labium anterius. 7 Vagina. 8. Urethra. 9. Glandula vestibularis major (Bartolini). 10. Labium majus. 11 Labium minus. 12. Clitoris. 13. Symphysis ossium pubis. 14. Peritoneum. 15. Vesica urinaria. 16. Corpus uteri. 17. Fundus uteri.

привязками і двома мотузковатими привязками. Ті чотири привязки, дві з лївого, а дві з правого боку, разом із мязами, що творять дно лохані, піддержують матицю в правильнім положеню посеред лохані. Цїла матиця разом з яечниками і трубками "Фальльопія" покрита з верху (від сторони черевної ями) гладкою тонкою болоною, яка покривае і всї инші твори в черевній ямі, як кишки, печінку і т. д. Ся очеревна болона бере удїл у хоробах матицї, а для нас особливо важне її запаленє при трипровім зараженю полових орґанів женщини, бо запаленє очеревної в лохани дуже болюче і руйнує здоровлє в високім степени. Похвова часть матицї обнята горішною частию похви.

Похва, що тягне ся від долїшної части матицї до внішного свого входу (пор. образок 6), довга на 8 до 10 цм., і вистелена слизною болоною, уложеною в богато поперечних зморщків. О ті поперечні зморщки потирає ся підчас полової злуки нїжна шкірка на головцї мужеського члена і дізнає більшого полового подразненя. Внїшний вхід до похви у дївчат частинно заставлений дївочою болоною, яка однаково полишає ще доволї місця, щоби кров із матицї підчас місячки могла свобідно на внї відпливати. Дївоча болонка се властиво фалд слизної болони похви і раз більше раз менше розвинена. Дївоча болона продирає ся звичайно підчас першої полової злуки з мужчиною через введенє мужеського члена в станї напруженя до похви. Сей акт получений з болем і упливом крови з роздертої болони дївочої; вона ще більше роздирає ся при породах дїтий і опісля остають із неї на дальше житє гейби покарбовані останки.

Внїшні полові або соромні части у женщини творять дві пари губ. Великі губи простягають ся від горбка венери аж до межикроча т. є тої части шкіри, що лежить межи долїшним кінцем жіночого сорому а отвором задної кишки. Великі губи, се фалди шкіри, порослі волосєм у полово дозрілих, на граници межикроча получені зі собою привязкою, за якою робить ся мала дучка або заглу-

Образок 6.

Внїшні полові части тїла у дївчини.

1. Commissura labiorum anterior..
2. Glans clitoridis.
3. Frenulum clitoridis.
4. Ostium vaginae.
5. Устє glandulae Bartolini.
6. Frenulum labiorum.
7. Commissura labiorum posterior.
8. Fossa navicularis.
9. Hymen fimbriatus.
10. Labium minus.
11. Orificium urethrae.
12. Vestibulum vaginae.
13. Labium majus.
14. Praeputium clitoridis.

бленє, де звичайно збираєть ся гній хорої похви, коли вона заражена трипровою хоробою. Великі губи обох боків стикають ся зі собою, а борозда на місци зіткненя називаєть ся соромною бороздою. Великі губи прикривають собою малі губи, які мають легко покарбовані береги, не мають поросту і є цілком гладкі. Долїшні кінцї малих губ гублять ся по обох боках входу до похви, а горішний конець кождої малої губи дїлить ся на дві галузки, з яких долїшні галузки, доходять до розкішниці і творять так звану привязку розкішниції, а горішні галузки лучать ся зі собою і творять так звану залупу розкішници. Сї назви відповідають назвам на мужеськім членї, бо розкішниця уважає ся за нерозвинений мужеський член. Розкішниця складає ся з двох ямистих тїл, які відповідають обом ямистим тїлам мужеського члена, тілько не так сильно розвинених. Вони лучать ся з собою, творять на своїм переднім кінци частинну головку і та головка розкішниції дізнає підчас полової злуки анальоґічного почутя розкоші, яке відчуває мужчина в головції свого мужеського члена. Простір межи розкішницею і входом до похви називає ся передсїнком похви і жіноча цївка мочова має тутки своє устє, значить воно віддїлене від обох ямистих тїл, які творять розкішницю, коли противно у мужчини мочова цївка зі своїм ямистим тїлом прилучена до обох ямистих тїл мужеського члена і творить одну цїлість. По обох боках передсїнка похви лежить богато сплетених жил, що підчас полового побудженя або полової злуки наповняють ся обильно кровю і творять також орґани розкоші у женщини.

По обох боках входу до похви мають своє устє залози, що витворюють лойовату масу о властивім запаху, а відповідають своїм значінєм відповідним залозам у мужчини. Мочовий міхур лежить у женщини за місцем зросту соромних костий, а перед матицею. Мочова цївка у женщини значно коротша як у мужчини і виносить 4 цм.; вона ширша також як у мужчини і має своє устє в перед-

Образок 7.

Перекрій грудної залози з переду в зад.

1. Papilla mammae.
2. Ductus lactiferi.

сїнку похви, та віддїлена від ямистих тїл розкішниці (пор. образок 6).

До полових орґанів женщини належать також груднї залози. Вони приміщені під шкірою передної грудної стїни і складають ся з великого числа малих залоз такого виду, як грозно винограду, де витворює ся молоко, потрібне до кормленя новородка. Всї проводи молочні лучать ся в яких двайцять головнїйших проводів і ті мають своє устє в бородавцї грудної залози (пор. образок 7). Груднї залози досягають у дївчини в часї полового дозріваня цїлковитого розвою; їх великість становить розвій елєментів, що мають витворювати молоко, а також відповідне нагромаджене товщу помежи властивими елєментами грудної залози, але вони розвинені дуже мало так, що звичайно лишень бородавка і троха нагромадженого товщу представляють залозу. Однак часом приходить, що і у мужчини розвиває ся неправильно одна або й обі груднї залози до значного обєму, до величини доброго кулака, або і ще більше.

II ФІЗІОЛЬОҐІЯ ПОЛОВИХ ЧАСТИЙ ТЇЛА.

а). У мужчини.

Коли полові части тїла дозрівають, показує ся ось яке природне (фізіольоґічне) їх діланє. У мужчини витворює ся в яйцях мужеське сїмя, переходить через прияйче, дальше через провід сїмени і збирає ся на запас у сїменних міхурцях. Підчас полової злуки виходить сїмя з сїменних міхурців, переходить через проводи до виприскуваня сїмени і впливає до мочової цївки по обох боках сїменного горбочка, а з відси дальше через мочову цївку виходить із мужеського тїла через внїшний отвір мочової цївки. Підчас того, як сїмя переходить через мочову цївку, домішує ся до нього витвір крокової залози, який вливає ся до мочової цївки також по обох боках сїменного горбочка і витвір залоз “Купера”, який вливає ся до мочової цївки в початку ямистої части мочової цїв-

ки. Вітвір тих обох категорій залоз (крокової і Купера) прибільшує скількость слизоватої маси, що виходить на вні мужеського члена, однако її найважнійшою частию є сімя, яке вийшло з сіменних міхурців, бо лиш воно має в собі сіменні клітини. Сімя не випливає однастайно з мочової цівки на вні, але виприскує то сильнійше, то слабше задля того, що початок ямистої части мочової цівки окружений умисними мязами, які в даній хвилї стягають ся і виприскують сімя з більшою силою. Сіменна клітина так маленька, що її можна добре оглянути лише при помочи побільшаючого шкла (мікроскопу); вона складає ся з кліточки, або комірочки, наповненої плязмою (творчою субстанцією) і з нитковатої випустки, наче хвостика, який має здібність безнастанно рушати ся і тим способом посуває сіменну клітину наперед.

б). У женщини.

У полово дозрілої женщини витворює ся (дозріває) в яєчнику людське яєчко; воно кругле, завбільшки на пяту часть міліметра, і видістає ся з яєчника до черевної ями тим способом, що очеревна болона на яєчнику пукає на тім місци, де лежить дозріле яєчко, а коли яєчко опустило яєчник, то кров наповляє те місце, де лежало яєчко і потому переміняє ся так як у синяку на шкірі, потім і пізнати свіжі місця, де були дозрілі яєчка. На місцях, де давнійше дозрівали яєчка, видно затягнені невеличкі шрами. Яєчко дістає ся до устя трубки "Фальльопія", яке своїми торочками обхоплює його, вводить до проводу трубки і переводить до внутрішного простору матиці (пор. образок 8).

Полове дозріванє женщини зазначує ся на вні появою відпливу крови із слизної болони в нутрі матиці, яке називаємо періодом або місячкою, бо воно повторяє ся правильно (періодично) що місяця. Женщина тратить при місячці 100 до 200 кубічних сантіметрів крови. Місячка появляє ся рівночасно з дозріванєм яєчка в яєчни-

Образок 3.

Шематичний перекрій жіночих полових частий тіла з ліва на право; показує положене мандруючого яєчка і положене заплідненого яєчка в матици.

1. Черевний отвір трубки
2. Права трубка.
3. Яєчник.
4. Простір трубки.
5. Яєчко.
6. Привязка яєчника.
7. Болона довкола плоду.
8. Яєчко.
9. Ліва трубка.
10. Яма матиці.
11. Стіна матиці
12. Яма шийки.
13. Усте шийки.
14. Кондон
15. Отвір мужеської цівки мочової.
16. Велика губа.
17. Мала губа.
18. Похва.
19. Стіна похви.
20. Похвова часть матиці.
21. Шия.
22. Широка привязка матиці.
23. Кульочка Ґрафа.
24. Вадруюче яєчко.

ку і походить з того, що слизна болона матиці приготовляє ся на приняте дозріваючого яєчка, яке можливо буде запліднене мужеським сїменем і почне дальше розвивати ся в матиці, як плід. Коли однак яєчко не стане запліднене, тодї показує ся те приготоване природи зайве, кровоносні судини переповнені кровю тріскають а кров випливає через похвове устє матиці до похви, а далї через вхід до похви на внї жіночого тїла.

Коли дозріле людське яєчко має бути запліднене, то воно мусить злучити ся з сїменною клїтиною мужеського сїмени. Підчас полової злуки виприскує сїмя із мужеського члена в похві женщини перед самою похвовою частию матиці до середини матиці і коли тутки стрінеть ся з яєчком, запліднює його. Запліднене відбуває ся тим способом, що сїменна клїтина посувана на перед своїм хвостиком, пробиває ся крізь болоночку, що покриває яєчко, входить до його середини і плязма сїменної комірки лучить ся в одно з плязмою (творчою субстанцією) яєчка. Болоночка яєчка допускає до своєї середини лиш одну сїменну клїточку, почім зараз за нею замикає ся і не допускає більше жадної. Підчас полової злуки виприскує ся в сїмени мужчини дуже велике число сїменних клїтин, але до заплідненя яєчка потірбна лиш одна, всї инші йдуть на марно. Запліднене може відбути ся в матиці, або в трубці "Фальльопія", або навіть у черевній ямі, бо сїменна комірка порушає ся на перед так довго, аж найде яєчко. І справдї знаємо в практичнім житю не лише правильні вагітности т. є. середматичні, але також неправильні т. є позаматичні, що розвивають ся серед трубки "Фальльопія" і в черевній ямі. Неправильні вагітности погубні для дитини, бо в таких разах не може відбути ся правильний порід через матицю і похву. Неправильні вагітности треба оперувати, щоби спасти житє матери; житє дїтий в таких разах треба пожертвувати, бо неправильні вагітности не можуть дійти до цїлковитого розвою плоду.

Коли наступило запліднене яєчка, починає ся в тїлї

женщини стан вагітности, який триває девять соняшних місяців або десять місячних місяців, значить 275 — 280 днів потрібних на правильний розвій плоду. На весь той час устає місячний відплив крови з матиці, бо засоби материнного тіла йдуть на живленє плоду. Підчас вагітности побільшають свій обєм також грудні залози, де має витворювати ся молоко, потрібне до кормленя новородка. Тоді витворює ся в грудних залозах клийкий плин, але материнське молоко появляєть ся аж по породї дитини.

Вагітність триває девять соняшних місяців, підчас яких розвиває ся із мікроскопово малої комірки яєчка дитина, спосібна до житя поза тілом матери. Тіло женщини-матери проте значно стислійше получене з будучою дитиною ніж тіло мужчини-батька, який лиш підчас заплідненя яєчка бере уділ у покликаню до житя дитини. Акт плодженя запотребовує проте тіла женщини без порівнаня більше, довше й інтімнійше, ніж тіла мужчини і тим поясняє ся значно більший інтерес чи привязанє матери до своєї дитини, ніж батька.

Підчас вагітности підпадає тіло женщини значним змінам: місячка перестає показувати ся, обєм грудних залоз, а особливо обєм черевної ями, побільшає ся. Розвій заплодненого яєчка, яке тепер треба називати плодом, відбуває ся з разу (через три місяцї) в малій лохани, а в дальших місцях побільшена матиця не може поміститн ся в малій лохани, підносить ся до великої лохані т. є до тої части черевної ями, що лежить повисше соромних костий і доходить своїм горішним краєм повисше пупця. Шкіра на передній стінї черевної ями розтягає ся значно, розступає ся на богатьох місцях, показуючи червоні середшкірні розриви, які по породї блїднїють, але полишають на завсїди знаки в видї шрамів, білійших ніж решта шкіри (попородові шрами). Подібні знаки творять ся і на шкірі грудних залоз. Найбільшої зміни дізнає матиця; вона побільшає ся з обєму доброї сливки до обєму більш голови дорослого чоловіка. В нїй розростають ся гладкі волокна мясні, які творять стіни матиці,

а потрібні також до того, щоби розвинений плід витискати підчас породу (злогів) із ями матиці. Ділане гладких мясних волокон не залежать від волї чоловіка, тож і при породї стягають ся вони тодї, коли плід дозрів і сама природа каже його видалити з матиці. Стяганє мясних волокон матиці звісне під іменем породових болїв, які наступають у відступах, довгих по кілька або кільканайцять мінут, а яким товаришить також напір мязів черевної стїни. Плід лежить у матици в так званім плодовім мішку, утворенім по части зі слизної болони матиці, а по части з самого плоду. Плодовий мішок обгортає плід довкола наче міхур, внішним боком припирає до ями матиці, а внутрішний бік звернений до плоду обіймає троха (½ до 1 лїтра) плину, званого плодовою водою, в якій плід свобідно порушає ся, через що обезпечений від наглих змін тисненя або й ударів, що мимо волї або умисно можуть досягти черевну стїну матери. Одна часть плодового мішка звана "місцем", що відзначає ся великим засобом кровоносних судин і має форму пляцка, є завбільшки доброго кулака і звідси тягне ся до пупця плоду пупцевий мотуз, зложений з трох кровоносних судин (двох матерій і одної жили). Пупцевою жилою допливає до тїла плоду відживляюча кров, а обома пупцевими матеріями вертає з'ужита кров із тїла плоду до "місця". Кровоносні судини матери і плоду не стоять у простій звязи зі собою, але кров мами переходить до кровоносних судин плоду тим способом, що просякає крізь дуже тоненькі стїни. Пупцеві кровоносні судини відвязують ся по породї плоду і перерізують ся (звідси конвенціональний зворот у повідомленях про порід дитини, що "мати щасливо розвязана"). В тій хвилї дитина перестає діставати кров від матери, відчуває потребу доброї (черевної) крови і се перший стімул, що дитина починає дихати, втягати воздух у свої легкі, щоби киснем воздуха відновляти кров свого тїла. Ся хвиля зазначує ся першим плачем (криком) дитини. Вона кричить не з болю, але з голоду воздуха, що входить тепер у легкі і розширяє їх.

Крик дитини по породі є конечністю, добрим знаком. Коли у вагітної женщини покажуть ся перші породові болї, значить перше стягане мясних волокон матиці, зачинають ся "злоги", себто плід породу. Породові болї мають за задачу розширити канал у шийці матиці і се відбуває ся так, що плодова вода тисне на плодовий мішок і сей втискає ся в шийку матиці і розширяє її. За час вагітности всї части полових орґанів женщини значно змякли (виделїкатнїли) і тому під впливом напираючого плодового мішка розширяє ся похвова часть матиці, хоч вона в звичайнім станї майже хрящковато тверда. Коли шийка матиці доволї розширила ся, тріскає плодовий міхур, плодова вода відпливає на вні і тепер плід робить собі вже дорогу головкою. Переходячи через похвовий вхід, головка звичайно розриває те місце, де зросли ся великі губи і дуже часто надриває також часть межикроча, яке після породу знов зростає ся а нераз треба його операційно зшивати. Після породу дитини і перерізаня пупковини (пупцевих артерій і жили) полишає ся ще якийсь час (чверть, пів або й цілу годину) місце в матиці, яка опісля витискає його скорченєм своїх стїн. Яма матиці є тепер великою раною, закровавленою і позбавленою слизної болони. В протягу яких десятьох днів стягає ся матиця, її обєм меншає, слизна болона відроджує ся і женщина опускає лїжко. До звичайної величини вертає матиця аж по яких шістьох тижнях. Кормленє дитини молоком власної матери є для дитини найлїпше і триває яких десять місяців. Потім вже може дитина обійти ся без матїрного молока та кормить ся молоком корови і иншими стравами. Нераз однако кормлять матери своїх дїтий і довше, раз тому, що "їм жаль" відлучати дитину, а потому ще й тому, бо підчас того як дитина ссе рідну матїр, то у матери не показує ся місячка і женщини думають, що тепер не можуть стати вагітні. Однако се не все справджує ся. Довге кормленє для дитини очевидно добре, але для матери часто получене з занепадом віджививленя тїла і здоровля взагалї.

III. ПОЛОВА ЗРІЛІСТЬ.

Полове дозріванє наступає в нашім підсоню у дївчат звичайно 12 до 14, а у хлопців звичайно в 14—16 роцї житя. Виїмки бувають одначе не рідкі так, що полове дозріванє випереджає поданий термін або опізняє ся. Великого значіня на полову зрілість є якісь будови тїла, перебуті хороби, якісь відживленя і таке инше. Задля полової зрілости наступає переміна в тїлї хлопця чи дівчини і впадає в очи внїшно кождому, бо з дитини-хлопця і з дитини-дївчини стає хлопець-мужчина і дївчина-женщина. У хлопця переміняє ся голос із сопранового на теноровий (мутація голосу), засїває ся заріст на лици, а в обох полів також заріст на полових частях тїла, головно на горбку Венери, а також під пахами. Вираз лиця до тепер дитинячий, значить полово індіферентний, набирає характеру свого пола, а як хлопець так дївчина, відчувають взаїмно противний пол, скажім пол самця і самицї. У дївчини показує ся що місяця уплив крови із слизної болони матицї; дївчина підчас менструації стає більше вразлива в психічній сфері, її тїло стає більше приступне на шкідливі внїшні впливи, тому вона не повинна тодї купати ся, наражати ся на простуду, перемоченє ніг, не повинна ґімнастикувати ся, танцювати і т. п. У дївчини розвивають ся сильнїйше грудні залози і вистають понад стїну грудної клїтки. Клубові кости розростають ся у дївчат ширше як у хлопців і взагалї лохань, то є простір, обнятий бедровими кістьми, у женщини обширнїйший, ніж у мужчини, бо у женщини сей простір призначений на те, щоб там могла вигідно помістити ся матиця зі своїм змістом підчас вагітности. Тому дївчину пізнати по розрослих бедрових костях навіть тодї, коли вона перебере ся за хлопця. Є ще одна ріжниця в будові лохани у мужчини і женщини, якої зовнїшно не видно. Є се кут, під яким стикають ся зі собою ті рамена соромної кости, що йдуть від зросту на долину. Сей кут у мужчини острійший, а у женщини тупійший, значить ширший, бо вихід

із лохані на долину в напрямі до входу похви потрібний як найширший для переходу для дитини при породі. З половою зрілостю повстають у мужчини напруженя мужеського члена. Під впливом полового подразненя напливає богато крови до ям усіх трох ямистих тіл мужеського члена задержує ся в ямах і доводить до напруженя мужеського члена, який стає з мясисто мягкого майже хрящковато твердим. Прилади до напруженя члена є вже в дитини, але що дитина-хлопець не має полових почувань, то й напружене мужеського члена не показуєть ся у нього. Се наступає аж наспілою половою зрілостю. В стані напруженя мужеського члена шкіра стає для нього мала, тому відтягає ся залупа з головки мужеського члена, а відслонена головка стискає ся ніжно своєю шкірою з поперечними фалдами на слизній болоні похви і як при введеню члена до похви, так і при дальших рухах, дознає що раз то більшого подразненя, яке досягає свого верховного пункту в хвили виприскуваня сімени із мужеського члена до похви. В сій хвили находить ся внішний отвір мочової цівки перед самим похвовим отвором шийки матиці і сіменні клітини можуть входити до ями матиці, де можливо стрітять дозріле яєчко із женського яєчника. Полову розкіш відчуває мужчина в головці мужеського члена. Після того, як мужеське сімя виприснуло із мочової цівки, починає відпливати назбирана кров в ямах ямистих тіл мужеського члена і мужеський член прибирає назад свою мясисту мягкість. Цілий орґанізм мужчини переходить зі стану подразненя в стан загального задоволеня, заспокоєня і оспалости, часто находить на мужчину серед того сон. В стані утоми тіла після полової сполуки наступають також в инших нервах переміни; і так: запах жіночого тіла, який перед хвилиною мужчину подразняв і був йому дуже пожаданий, дотик скіри женщини, зладжене, примилюване — все те стає йому тепер або байдужне, або противне. Ту чисто змислову жажду одного пола получити ся полово з другим полом називаємо "лїбідо сексуаліс". Здаєть ся, се зми-

слове пожадане у мужчини більше, ніж у женщини, як загалом у цілій половій злуці мужчина грає більше діяльну ролю ніж женщина, яка заховує більше пасивну ролю.

У женщини, коли вона вперве полово лучить ся з мужчиною, роздираєть ся серед більшого або меншого болю ніжна дївоча болонка у входу до похви підчас введеня мужеського члена. Полове подразненє женщини побільшає ся дотиком мужеського члена до фалдів слизної болони в похві, а головно з розкішницею і обома сплетами жил по обох боках передсїнка похви. Обі похвові залози витворюють лойовату масу, яка має улекшати терте мужеського члена при входї до похви. Полової розкоші дізнає женщина подібно як мужчина відчуваючи її в розкішници і в сплетах жил без упливу або виприскуваня якого небудь плину анальоґічного з мужеським сїменем. Однак того почутя не все дізнають оба поли рівночасно підчас полової злуки, бо дразливість обох одиниць, які лучать ся полово, може бути неоднакова. А що мужчина виступає при половій злуці як сторона діяльна, то він може задоволити свої полові почуваня із женщиною, у якої "орґасмус" приходить скорше, бо женщина в дальшім тягу злуки остає пасивна. Коли женщина менше вразлива, як мужчина і у нього полова розкіш наступає скорше, як у женщини, то женщина в такім разї взагалї не доходить до почутя полової розкоші, бо по упливі сїмени мужчина перестає брати удїл у половій злуці.

Що до частости, з якою може наступати полова злука мужчини і женщини без шкоди для тїла обох, панує дуже велика ріжнородність. Можність полової злуки у молодих і здорових осіб загально більша, у схорілих, зле відживлених, старих, менша. Однак загальних правил тут годї встановити. Найбільше знана в тім зглядї вказівка Лютра, який відзначав ся розумом і на тім поли; він радить злуку два рази на тиждень, значить, у році сто чотири, бо се "не шкодить нї тобі, нї менї".

IV. НЕПРИРОДНЕ ЗАСПОКОЮВАНЄ ПОЛОВОГО ГОНУ.

З хвилею полового дозріваня мало коли заспокоюють хлопці свій половий гін природним способом через полову злуку з особою другого пола. Звичайно застає полова зрілість хлопця неприготованого, значить несвідомого, що з ним дїє ся. А хоч хлопець і поучений про значінє напруженя мужеського члена, то все таки стоїть на перешкодї до фізіольоґічної злуки соромливість і цїлий ряд товариських (соціяльних) перешкод. Полове житя розвиває ся правильно єдино в правильнім подружу, а сього не заключає в нас в 15 роцї житя. Полове житє молодого хлопця звернене про те на дорогу проституції, а коли на сю дорогу його не впускають моральні згляди або пострах перед заразливими хоробами, то хлопець мусить вибрати тїлесну чистоту (кастітас), значить цїлковите здержанє від полових зносин з особою другого пола — і се найлїпше; або він попадає в порок онанії (мастурбації) самонасильства, (самоосквереня). Додержуванє тїлесної чистоти для здоровля зовсїм нешкідливе; тїлесна чистота ще нїколи нїкому не пошкодила. Але вона вимагає моральної сили, на яку не кождий годен здобути ся. Колиж хлопець заховує тїлесну чистоту, то має знати, що витворенє сїмя в яйцях і перехоўане до часу в сїменних міхурцях відпливає від часу до часу власновільно в снї, найчастїйше під впливом любовних (еротичних) снів, де здаєть ся хлопцеви, що він зближає ся або й злучує ся полово з особою другого пола. Сей уплив сїмени називаємо полюцією і він получений звичайно в безпосереднім наслїдстві з великою утомою цїлого тїла, значно більшою чим се спричиняє уплив сїмени підчас природної злуки з женщиною. Ся утома триває кілька годин і переходить без якихнебудь шкідливих наслїдків. Тому не треба уважати полюцій за щось хоробливе, коли вони виступають самі з себе в міру того, як назбирає ся подостатком сїмени в сїменних міхурцях. Сї полюції треба остро

відріжнити від виприскуваня під впливом умисного дразненя полових частий, головно мужеського члена через потиранє рукою і затяганє залупи, потиранє одінєм, через виконуванє соромливих рухів тілом, при чім притискає ся полові орґани до других предметів, як постіль, земля і т. и., в тій цїли, щоби довести до полової розкоші через виприскуванє сїмени. Подібним способом можуть дївчата подразняти свої полові части тїла потиранєм рукою, або одінєм, вводити палець або ріжні предмети до похви, можуть утнїтати грудні залози, стискати уда, виконувати соромні рухи своїм тїлом проти твердих предметів аж до викликаня полової розкоші. Навіть самі гадки про полову злуку, повторювані з упертостію, можуть у вразливійших дївчат доводити до неприродної полової розкоші. Але дївчата при тім не нищать свого тїла так як хлопцї, бо у дївчат нема чогось такого як уплив сїмени у хлопцїв; а коли і наступить виплив слизного плину, то є се досить байдужне виділенє з слизних залоз у похві. Инший так само неприродний і ві всїх наслїдках шкідливий спосіб заспокоюваня полового гону є передастія (у мужчин) і грецька любов (у дївчат). Є се полові зносини з другою особою того самого пола. У мужчин відбуває ся се звичайно тим способом, що мужеський член одного мужчини вводить ся в відходову кишку другого мужчини і доводить ся до виприскуваня сїмени. У женщин доводять пристрасні обійми, взаїмне цїлованє, соромне ляганє на себе, стисканє грудних залоз і потиранє полових частий до неприродної полової розкоші. Як педерастія так і грецька любов не приходять у здорових людий що мають природні полові почуваня. Хто почуває полові зворушеня під впливом другої особи того самого пола, такого чоловіка треба уважати за анормального (неправильного); його успособленє є хоробливе і називає ся гомосексуальським (рівнополовим). Гомосексуальність є неприродним почуванєм і великим нещастєм для чоловіка, вивінованого таким збоченим наклоном. Гомосексуальні зносини заборонені в Австрії і

Нівеччині карним законом; на людий, що виконують такі зносини, назначені тяжкі кари, що очевидно ще побільшає нещастє чоловіка, настроєного гомосексуально, бо він мусить укривати ся зі своєю хоробливою природою з товариських причин і з уваги на карний закон. Такі люди справді гідні пожалуваня. По біблійному оповіданю була педерастія причиною кари, якій підпали Содома і Гомора. Нині називаємо содомією неприродне заспокаюванє полового гону через полові зносини зі звірятами другого пола (скотоложство). Карні закони забороняють і карають тяжко такі полові зносини.

V. НАСЛІДКИ ОНАНІЇ.

Як у хлопців, так і в дівчат онанія, то є насильний спосіб доводити полові части тіла до чинностий подібних до природних, вельми шкідлива і для тіла і для духової сили. Онанія (самонасильство) грає меншу ролю у дівчат задля пасивности їх пола в полових зносинах взагалі, коли противно в розвою тілеснім і умисловім хлопців онанія грає нераз дуже, а дуже сумну ролю.

Непоучена молодіж є з разу, коли віддає ся онанії, в цілковитій несвідомости того, що вона робить; вона навіть не догадує ся, що самонасильство підкопує сили власного орґанізму в дуже високій мірі; хвилево дізнає молодіж тілесної розкоші, уживає і надуживає її потайно так довго, аж сама або її оточенє спостереже, що шкідливий вплив самонасильства відбив ся очевидно на тілї і на духовій вдачі молодого орґанізму.

Під впливом самонасильства підупадає тїло і хлопець (чи дївчина) попередно жвавий, елястичний, червоний на лици, стає блїдий, з синїми смугами попід очима, все наче невиспаний, утомлений, слабий. В духовій сфері показує ся що хлопець (дївчина) попередно цікавий, який легко піймав всяку науку, стає тупий, байдужний, непонятливий, невитревалий при духовій праці навіть лекшого рода. Загальний настрій переміняє ся з весело-

го в мрачний (песимістичний) так, що випаде недавно веселого хлопця (дівчину) назвати молодим старцем, бо він молодий віком, але тяжкий, прибитий і сумний, неначе у схорованого, дряхлого старця. Очевидно, що такий стан, така переміна в природі хлопця (дівчини) не може уйти уваги і самого хлопця (дівчини) і його учителів, чи родичів тай виховавтелів або сповідників. Тепле, сердечне поучене зі сторони старших певно все влучить у молоде і чутливе серце хлопця (дівчини) і він повинен зібрати весь запас сили волї, щоби не сповнювати насильства на власнім тілї. Бо шкода заподіяна молодому тїлу не ограничує на саму одиницю. Треба тямити, що з одиниць складає ся родина, з родини суспільність, цїлий нарід. Всяке ушкоджене одиниці, повторюване і помножуване, мусить відбити ся некорисно на родинї онанїста, в першій мірі на його дїтях; винищений орґанїзм онанїста не годен витворити сильного тїлом і духом потомства, бо звісно, що сова не зродить сокола, а хирляк годен сплодити лиш хирляка.

При лїченю самонасильства грає головну ролю добра воля хорого, бож годї не назвати хорим такого, що винищив своє тїло і свої духові спосібности самонасильством. Під впливом онанїї терпить дуже значно сила волї, а до того полова дразливість значно збільшає ся. Ерекції мужеського члена у хлопців викликує ся дуже легко чи то близкістю осіб другого пола, чи то через незначне потиране одїнем або пальцями, а навіть через стидливі думки або погляди на соромні образи і предмети. Тим способом попадає хлопець (дівчина) у блудне колесо: онанїзм зменшує силу волї, а знов брак сили волї здержує хлопця (дівчину) від опамятаня тай здержливости, а продовжувана онанія зменшує що раз більше духову енерґію (волю) і тїлесну відпорність. Доходить до того, що підчас спаня під впливом еротичних (любовних) снів або і без них легко і часто наступають полюції, то є уплив сїмени неначе підчас природних зносин полових або під впливом самонасильства, а дальше дохо-

дить до випливу сїмени із мочової цївки і без звичайного почуваня полової розкоші. Сей стан називаємо витїканєм сїмени (сперматоррге). Такий стан дуже прикрий, бо тепер навіть найкріпше зібрана сила волї показує ся безсильною супротив страти сїмени проти волї, в білий день і при цїлковитій свідомости. В анальоґічний спосіб доводять дївчата самонасильством свої полові части тїла до випливу слизного плину з похви в хвили найбільшого полового подразненя, а сей виплив потягає за собою загальну втому тїла, обезсиленєм його, умову утому і тупість. В таких хвилях находить на онанїста все велике моральне пригноблене. Він (вона) відчуває тїлесно трохи не біль у цїлім орґанїзмі, а морально відчуває велике понижене і обриджене і все будять ся острі закиди сумлїня, що таке поступоване (самонасильство) є поведенєм морально обридливим і плюгавим. Дуже богато онанїстів приходить у такім моральнім сокрушеню до похвальної постанови, закинути самонасильство — себ то доходять до тези "пізнай себе" — і додержують сеї постанови опісля через память на той стан обиджаючий все благородне в їх души, який наступає по упливі сїмени, полученім із вичерпанєм тїлесних і умових сил. Навіть дуже значно підкопана сила волї зриває ся в тих хвилях до твердих рішень — і щасливий той, хто ведений сумлїнєм, рішає ся тепер закинути онанїю і додержує свою постанову, зобовязуючи себе неначе словом чести перед самим собою.

Наслїдком довготреваючої онанїї повстає загальне ослаблене нервів у високім степени (неврастенія), при чім вразливість на внішні впливи, як крик, спів, тріскане дверми або навіть троха голоснїйше говорене, нагле отворене дверий, стає так велике, що всї ті дрібницї видають ся хорому невиносимі. Онанїст неспосібний до довшої або тяжкої працї, невитревалий на тїлесні труди, його воля цїлковито підорвана і тому-то не можна в нїякім дїлї спустити ся на нього. Він стає задля того тягарем для свого окруженя, бо не лиш для нього не ужиточний, але

навпаки вимагає від окруженя всяких послуг і старань. Довго триваюча онанія може довести мужчину до полової імпотенциї, то значить до цілковитої неспосібности виконувати правильні полові зносини з особою другого пола, бо у нього не приходить до ерекций мужеського члена під впливом полового природного подразненя, а се знов впливає дуже некорисно на душевне успособленє онанїстів, викликує в них такий прикрий (песимістичний) настрій духа, що доводить їх нераз до самовбійства. У дївчини доводить довготреваюча онанія попри загальне підкопанє сил тїла і духа, що до місцевих недуг у полових частях, а саме до катарального запаленя слизної болони похви і матиці. Також мясна часть, (стїна) матиці бере з часом уділ у хронїчнім (довготревалім) запаленю слизної болони, грубіє, пухне і спричинює глухий біль серед лоханї. Сей глухий біль спричинений тим, що спухла матиця побільшає ся в своїм обємі, прибирає на вазї і тягне сильнїйше свої привязки (ліґаментум латум, ліґаментум терес), які удержують її в правильнім положеню і сходить троха низше в лохань, як повинна лежати. При тім гнете троха більше на мочовий міхур, згинає ся сама неправильно в котрийнебудь бік, тисне на яєчник, тягне за собою трубку “Фальльопія”. Задля того підпадає з часом яєчник запаленю, пухне, побільшає ся і є головним жерелом упертих, довготервалих і прикрих, хоч не точно означених, болїв в лохани. Сї болї підкопують своєю дорогою в високій мірі здоровлє жіночого орґанїзму. Катаральне запаленє слизної болони матиці, розвинене в значній мірі, може бути причиною неплодности женщини.

VI. ЛЇЧЕНЄ ОНАНЇЇ.

Хорих на онанїю треба дуже остро наглядати в день і в ночи, щоб їх тим способом здержувати від самонасильства. Не треба їх полишати на самоті, чи то на самотних проходах, чи то в помешканю. Треба наглядати,

щоб вони ніколи не задержували ся виходках, довше, ніж се конечно потрібне. Треба їх перестерігати перед злим товариством инших хлопців чи дівчат, що самі віддають ся онанії, а морально зіпсовані, ведуть безсоромні, цинічні розмови, які обиджають кождого, хто виріс серед здорового і морального окруженя. Коли хто попав у таке зіпсоване товариство, то треба його відтягати звідтам усіми можливими спообсбами. При тім усе має головну вагу моральний вплив добре зичливих осіб, як родичів, старших товаришів, лікарів, учителів. Приязні слова тих осіб мають впоїти в хорого те переконанє, що його поступованє шкідливе для тіла, а з етичного боку в високім степени неморальне. Особливо можуть впливати на онаністів лікарі і щирі сповідники, бо сї особи законно обовязані до вихованя тайни перед третими особами про все те, чого довідають ся титулом свого званя. Онаніст може проте звертати ся до них із цілковитою певностю, що його зізнаня, які творять тайну його душі, останує тайною для всіх. Звернути ся до лікаря, зглядно до сповідника, випаде онаністови нераз уже й тому, що він непевний, чи справді піддав ся онанії. Не один онаніст думає, що він не поповняє онанії, коли з початком виприскуваня сїмени сильно тисне рукою мочову цївку так, що сїмя не може виприскувати на внї, але остає в цївці, зглядно випливає до мочового міхуря. Инший онаніст знов думає, що він вибрав із двох злих менше зло, бо рішив ся онанїзувати, замість вдавати ся з проституткою, відки може набрати ся заразливої хороби.

Треба, щоби хорі, які підлягають онанії, не читали таких книжок, що подразняють їх уяву в половім напрямі, треба уникати розмов про полові справи, ведених в очевидно не чистих цїлях, як се власне роблять морально звихнені товариші. Не треба оглядати образів, що представляють голе тїло другого пола або самі полові орґани в очевидній цїли впливати побуджаючо на полові думки глядача. Треба старати ся заняти онаніста духовою пра-

цею, гарною лектурою, а ще більше заняти його всякими розривками і забавами, полученими з рухом на свіжім воздусї і довшими проходами в товаристві других; механїчною роботою (як столярством, огородництвом і т. д.), щоби опісля утомлене тїло могло з апетитом приймати страти і добре (без еротичних снів) спати. Перед спанєм треба умисно менше їсти, нїж у день, тай то треба вечеряти зо три години перед спанєм. Коли в ночи пробудить ся онанїст задля того, що в міхурі назбирало ся мочі, треба, щоб зараз віддав моч (хоч би і кілька разів підчас ночи), бо наповнений міхур мочею спричинює ерекцію мужеського члена, а дальше і виприскуванє сїмени підчас спаня. Ерекцію мужеського члена треба усунути тим способом, що відкриває ся ціле тїло на охолоду, або навіть через поливанє напруженого члена холодною водою. Рано не треба вилежувати ся довго в ліжку, особливо в мягкім, повнім подушок і перин, але треба, щоби онанїст зараз уставав, скоро пробудить ся, бо інакше легко підлягає покусї і онанїзує ся. Ліжко нехай буде тверде, т. зн. під головою тверда волосяна або й соломяна подушка, сїнник наповнений соломою, за накривало нехай служить твердий вовняний коц, а в лїтї вистарчить простирало. Спати треба все на боцї, а нїколи на хребтї (навзнак), руки треба тримати на покривалї, а коли випаде руки ховати задля зимна під покривало то треба тримати їх при грудях, а нїколи при полових частях тїла. В однім ліжку нехай нїколи не спить двоє або й більше осіб, але все нехай спить онанїст сам один. Алькоголю нехай онанїст уникає цілковито і у всякій формі, бо алькоголь подразнює полові орґани і жене хорого до самонасильства. Умивати ся треба онанїстови все зимною водою і то не лише лице, але натирати руки і груди і хребет зимною водою. Треба вистерігати ся читати такі книжки про полові хороби і про онанїю, що писані несумлїнними авторами-дурисвітами (шарлятанами) в очевидній цїли настрашити несвідомих і недосвідчених. В таких книжках представляють ся полові

хороби і наслідки онанії в так страшних красках, що онаніст, чи там хорий на полову хоробу, тратить голову, попадає в розпуку. Але автор-дурисвіт показує в сій же хвили на себе, як на одиноку дошку спасеня. Обіцює лічити (очевидно за платню) листовно, обіцює посилати ліки потайміру, дискретно, — і допинає свого, то є використовує незнанє і недосвідченє молодого оналіста і обдирає його з гроший, а рівночасно наносить йому без порівнаня більшу шкоду на дусі, підкопуючи слабі моральні сили онаніста або й вичерпуючи їх цілковито. Такі книжки сіють богато зла, тому треба знати їх й уникати.

Очевидно, що коли онаніст на підставі сих вказівок не годен собі дати ради, треба, щоби звернути ся за порадою до лікаря або щирого, розумного сповідника, де все знайде тепле, поучаюче слово і приязну моральну потїху, тай покріпленє.

І так при згідливім, щирім поученю зі сторони старших, а добрій вірі хорих у любов і приязнь їх опікунів тай при добрій волї можна відзискати давне, молодече здоровлє, бо молодість доказує чудес. Треба лише зрозуміти шкідливість самонасильства, треба кріпко постановити собі покинути самонасильство, а осягне ся по довшім часї бажану ціль, то є що тїло кріпшає, страта сїмени меншає, сила волї і всї духові здібности вертають до природної сили і з молодого старця стає знов повний сили молодець як на тїлї, так і на дусї.

VII. ПРИРОДНІ ПОЛОВІ ЗНОСИНИ.

Половий гін у осіб обох полів показує ся тодї, коли полові части тїла дозріють і здібні до виконуваня природної (фізіольоґічної)задачі. У плоду повстають полові части тїла у обох полів у околици крижий там, де лежать пізнїйше нирки, по обох боках хребетного стовпа. З разу не видно в них ріжниці мужеського і женського пола, аж при дальшім розвою плоду виступає ріжниця

обох полів. Однако часом родять ся неправильно розкинені плоди з такими половими частями тіла, що про них годі сказати чи вони мужеські чи женські, бо стрічають ся деякі прикмети одного пола, а деякі прикмети другого пола. Такі діти називаємо гермафродитами (мішаного пола) і коли вони підростуть то мають нераз дуже утруднене товариське (социяльне) положенє, бо самі не знають, до якого пола їм зачисляти ся, або знов тому, що відчувають полово не так, як випадало би їх офіціяльно в метриці записаному полови.

Розвій полових частий тіла, а головно яєць (тестікулі) у мужчин і яєчників (оварія) у женщин, має великий вплив на розвій цілого тіла, бо коли в дитинстві позбавимо тіло хлопця яєць, а тіло дівчини яєчників через умисну операцію (кастарацію, валашанє), то такі кастровані орґанізми розвивають ся зовсім инакше, ніж звичайно і впадають в очи своїм зверхним і тілесним виглядом і душевним, внутрішним успособленєм. У кастрованих мужчин, званих евнухами (різанцями), остає дитинячий тонкий голос, заріст на лици у них або дуже скупий або її зовсім не показує ся. У кастрованих женщин не розвивають ся бедра так сильно, як у правильної женщини. У обох кастрованих полів є богато примх, надмірної нервової вразливости, хороблива честилюбивість і т. д., одним словом розвій їх орґанізмів звихнений, неприродний. Є се виключний вплив усуненя полових орґанів, яєць і яєчників, бо такого лихого впливу на орґанізмі не видимо, коли кастрацію виконає ся на орґанізмі, який вже розвинув ся і полово дозрів. Розвинений, але кастрований мужчина, годен полово получити ся з женщиною, однако виприскуване "сімя" не має в собі насінних клітин, а складає ся головно з виділеня крокової залози. Кастрована женщина може полово злучити ся, але не може стати вагітною, бо у неї не витворюють ся яєчка; у неї може навіть показувати ся і місячка, наче би правильно дозрівали яєчка. В нашій суспільности не трафляють ся різанці, хиба що задля хороби або скаліченя треба усунути

яйця або яєчники з орґанізму і то звичайно у дорослого осібника. Вітчиною різанців (евнухів) є орієнт (Туреччина і т. д.), де мужеські різанці призначені до стереженя численних жінок (гаремів) богатих господарів.

Коли здорові полові части тїла розвинули ся і дозріли правильно, тодї повстає в них ґін до природного дїланя, зразу неозначено в видї бажаня і неточної туги за особами другого пола, однако без виразного стремлїня до полової злуки. Коли для полово недозрілого орґанізму був другий пол байдужний і його не потягав до себе, то тепер добачує полово дозрілий осібняк в осібнику другого пола цїлий ряд обявів, які його подразняють і потягають до себе. Вираз лиця, погляд очий, спосіб ходу, особливі властивости убраня, строю і т. д., все те будить у нім полову тугу аж до того степеня, що у мужчини виступає мимовільне виприскуванє сїмени (польлюціо) або доводить його до насильного спусканя сїмени (онанії)або до заспокоєня полового гону через полову злуку з особою другого пола. Чисте змислове жаданє злучити ся з собою другого пола називаємо "лібідо сексуаліс" (полова пожадливість) і вона кінчить ся з хвилею заспокоєня полового гону, то є з хвилею видаленя сїмени з сїменних міхурців, де воно зібрало ся було на запас. Подібна пожадливість полова у женщини стремить до того, щоби через полову злуку з мужчиною заспокоїти половий ґін. Полова пожадливість дуже ріжна у ріжних одиниць: коли вона надмірно розвинена у мужчини, називаємо її сатиріязіс (від мітольоґічних сатирів, про яких йде традиція, що вони були вельми кохливі), а коли надмірна полова пожадливість проявляєть ся у женщини, називаємо її нимфоманія (від подібної прикмети у мітольоґічних нїмф). Надмірна полова пожадливість у мужчини получена з більшою утомою цїлого тїла, нїж у женщини, бо при виприскуваню сїмени, мужчина тратить богато білковатої субстанції, чого у женщини нема. Однако не треба думати, що надмірна полова жадоба у женщини обходить ся без коштів для цїлого тїла; вона дізнає по-

дразненя цілого нервового системи і тим вичерпує сили орґанізму. Як довго мужчина в силї виконувати полову злуку, так довго він полово здібний і та полова здібність треває звичайно до 60 року житя, а часто й довше. Попри здібнiсть полової злуки у мужчин треба розріжнити здібність плодженя, яка залежить виключно від того, чи у виприскуванім "сїмени" підчас полової злуки є сїменні клїтини (сперматозоон). Може проте трафити ся, що яйця мужчини, зіпсовані запаленем (епідідимітіс), не витворюють сїменних клїтин і навіть молодий мужчина тратить здібність плодженя (потенція ґенеранді), хоча у нього заховує ся ще довгий час здібність до полової злуки. Полова здібність у женщин треває так довго, як женщина може стати вагітною, а то буває звичайно від 13—14 до 40—50 року житя, то є до хвилї, коли перестають дозрівати яєчка в яєчниках женщини і перестає показувати ся місячний відплив крови з ями матиці. Сей час у женщини називає ся переходом (клімактеріюм). Місячка не устає нагло, але поволи зменшає ся скількість крови; місячка показує ся що два далї що три місяцї, а далї зовсїм устає. Нераз треває рік або й два роки доки цїлковито перестануть періоди. Чим наглїйші і чим в раншім віцї наступить переходовий час, тим прикрійші обяви товаришать йому, тим тяжші забуреня в сфері нервів тай болї в полових частях тїла виступають у женщини. Коли устане місячка то женщина може і дальше полово получати ся з мущиною, однак не може стати вагітною. Також і полова пожадливість може тревати й далї як поперед.

Попри полову пожадливість треба осібно піднести висшу любов, яка справляє, що двоє людий противних полів тужать за собою і бажають бути близько себе, жити з собою і завести родину. Висша любов не вільна від полової жадоби, але коли полова жадоба уступає з хвилею успокоєня полового гону, то висша любов остає дальше і править житєм тих осіб. Висша любов має свій осідок у души (в звоях великого мозку) і вона опановує істоту женщини в висшім степени, як мужчину. Женщина бере

уділ у половім житю значно довше і глибше, як мужчина, бо коли заплодненє яєчка сїменем вимагає від мужчини лиш одної злуки з сїменем, то вагітність після сього заплідненя треває в тїлї женщини девять місяцїв, а потому кормленє новородка вимагає знов 6 до 10 місяцїв чинности женського орґанїзму. Тому видно, що любов (полове житє) грає значно більшу ролю в житю женщини, як у житю мужчини, і що завід, нещастє і клопоти полового житя дотикають женщину без порівнаня більше, нїж мужчину.

Полова жадоба і висша любов не звязані з собою так, щоби кожде з тих почувань, не могло істнувати осібно. І се приходить досить часто, що полова жадоба може повстати у мужчини, звязаною висшою любовю в щасливім подружю, на вид нової женської появи, яка притягає його якоюсь властивою прикметою, чи будовою тїла, чи способом ходу, чи зором так, що він зараз забажає получити ся з нею полово, хоча нераз у своїй мисли погорджає нею і після полової злуки найрадше бажав би про неї забути. При тім нї крихту не обнизила ся його висша любов до своєї жінки, до якої він задля навикненя, відчуває полову жадобу у меншім степени. Подібної наглої полової жадоби не відчувають женщини, звязані висшою любовю з мужчиною, бо у них більше розвинений моноандричний нахил (нахил до богатьох жінок), а також тому, що етичні згляди мають більшу вагу у женщини звязаної висшою любовю, нїж у мужчини.

Коли осібняки ріжного пола дозрілі, зійдуть ся разом, та обоє собою зацікавлять ся, то зачинає ся між ними залицянє (флїрт). Мужчина виступає як зачіпна сторона і то звичайно так, щоби в разї відкиненя залицяня він міг усунути ся без образи свого самолюбного чутя. Колиж женщина приймає його залицянє, то ознаки взаїмної симпатії стають щараз виразнїйші і йдуть звичайно від поглядів через слова до дотику. Час залицяня може бути дуже ріжно довгий, заки доходить до полової злуки.

Законне подруже серед наших соціяльних відносин неможливе в тім часї, коли дозрівають полові части тїла у мужчини і женщини, бо в тім віцї молоді люди не мають засобів до заснованя родини і до плеканя дїтий. Тому заспокоєнє полового гону у дївчат аж до виходу замуж, то є до 18—20 року житя виключене, в мужчин же виключене воно до часу женитьби, то бодай до 24—25 року житя. Тай то треба знати, що полові орґани не надають ся до полових функцій, як довго не розвинули ся цїлковито, особливо у женщин, доки не розвинула ся добре лохань, а то наступає аж між 18 або 21 роком житя. Однакож нераз мужчини заспокоюють половий гін дорогою проституції. Проститутками називаємо ті одиниці жіночого пола, що задля тяжких житєвих відносин, задля нужди, нерівної борби про щоденний хлїб, при браку відповідного вихованя, освіти або занятя, віддають ся мужчинам за гроші. Проститутки творять клясу людського товариства дуже бідну з морального боку, як рівнож нужденну матеріяльно; між ними є доволї таких, що свідомі своєї тяжкої долї рвуть ся до світа, та рідко з добрим успіхом. Про се належить памятати і треба радше схиляти ся до співчутя, нїж до того, щоби кидати на них каменем погорди.

З уваги на те, що проститутки віддають ся кождому мужчинї за гроші, не вважаючи на його стан здоровля, то вони підпадають дуже часто зараженю половими (венеричними) недугами, коли мужчина, сам діткнений половою хоробою, в станї спосібнім заразити проститутку сходить ся полово з нею. Під зглядом полових недуг люди, як мужчини, так і проститутки, дуже несовісні, неуважнї. Хорий мужчина свідомий того, що він може заразити проститутку, а від неї може заразитись цїлий ряд инших мужчин, звичайно так безоглядний на своїх ближних та безсовісний, що памятає лиш на свій еґоїзм. Заражені проститутки відплачують ся мужчинам тою самою дорогою. Звідси походить, що вигубленє полових (ве-

неричних) недуг стрічає непоборимуи перешкоду в самій людській несовісности.

Щоби молодіж зовсім певно охоронити від полових (венеричних) недуг, найліпше цілковито здержати ся від полових зносин із проститутками, то зн. заховати цілковито чистість тіла, а за те звернтуи енерґію молодого, полово - дозріваючого тіла на инше поле, а то, заставити тіло до сильнійшої і духоволї і фізичної праці, при якій зужиє ся найбільша часть тої енерґії, яка пішла би на витворенє полових почувань. Таким занятєм для молодого тіла є інтензивна духова праця і забави на вільнім воздусї, получені з працею мязів: кичка, пилка, всякі вправи ґімнастичні прогульки за місто, крокет, лявнтенніс, ніжна пилка і т. и. Се все дуже розширені забави в західній Европі, головно в Анґлії і відповідають цїли. Тіло стає при захованю чистоти кріпшим, бо весь запас відживляючих субстанцій зужитковує ся на потреби доростаючого орґанізму. Тай ще треба й те знати, що полові зносини, розпочаті в дуже молодих лїтах перед 20-м роком житя, підкопують у високім степени здоровлє орґанізму і смертність таких осіб значно більша, ніж тих осіб, що додержали своє тіло в половій чистоті поза 20 рік житя.

VIII. ПОЛОВІ (ВЕНЕРИЧНІ) НЕДУГИ.

Полові (венеричні) недуги, яких можна набрати ся підчас природного заспокоюваня молодих почувань, є отсї: — 1) трипер; 2) твердий прищ (твердий шанкер) і загальний сіфіліс (улкус дурум ет сіфіліс констітуціоналіс; 3) мягкий прищ (мягкий шанкер) (улкус молле); 4) запаленє головки мужеського члена (баланітіс); 5) бородавкуваті нарости (бородавки) на внїшних полових орґанах (кондилома аккумінатa). Крім того будемо говорити про 6) вуши на полових частях тїла (педікулі пубіс) і 7) коросту (скабі), бо сї два галапаси перехо-

дять дуже часто підчас полових зносин із особою занечищеною ними.

1. Трипер (blenorrhoe urethrae).

Трипер є запаленєм слизної болони в мочовій цівці. Причиною трипра є мікроскопово малий галапас ґонококкус (діплококкус Нейссері), який найлекше бачити в тільцях ропи, що випливає з мочової цівки, навіщеної трипром. Коли ґонокок дістане ся із хорої похви женщини на злизну болону мочової цівки мужчини, то мужчина на разї не знає про те, аж за кілька днів, за тиждень, а часом ще довше стане він відчувати печенє в тій части мочової цівки, що називає ся лодковою (фосса навікуларіс), бо там задля розширеня мочової цівки ґонокок найперше усадовлює ся і розмножує ся, приводячи слизну болону тоїж лодкової части в стан запаленя, то зн., що слизна болона червонїє, трошка запухає і болить, а підчас відпливу мочи пече, особливо з хвилею коли останні каплї мочи вийшли з мочової цівки викликує у хорого почутє, що йому треба пускати моч, немов би мочовий міхур був повний. В дійсности однако в міхурі дуже мало мочи. Потреба частого випущуваня мочи тим більша і частїйша, чим острійше запаленє слизної болони в мочовій цівці і доходить нераз до того, що хорий мусить пускати моч що 10—15 мінут. А при тім усе при останнїх каплях мочи змагає ся печенє в лодковій части так значно, що хорі аж сичать із болю, тай затискають зуби. Моч, що в здоровім станї ясна, слабо жовтавої краски, стає каламутна, а коли ще її трохи ясна, то плавають у нїй нитки або клаптики слизи витвореної захорілою слизною болоною в мочовій цівці.

З лодкової части розширює ся ґонокок дальше на слизну болону цілої цівки, хорий відчуває печенє в цілій мочовій цівці, хоч у меншій мірі. Однако печенє безустанне, і тому воно випливає звичайно дуже пригноблюючо на загальний настрій хорого, якому нїчо не миле.

Задля безупинного подразненя слизної болони в мочовій цівці приходить часто до подразненя полових орґанів взагалї, наступає ерекція мужеського члена, особливо в снї, а ерекція нераз получена з полюцією; як ерекція сама, так получена з полюцією, дуже болюча і заострює вже й так острий стан запаленя слизної болони в мочовій цівці.

Коли трипер обмежить ся лишень на мочову цівку, то можна ще такий стан назвати менше шкідливим. Дуже часто однако розширює ся трипер і на инші части полових оґранів, або й цїлого тїла, коли хорий недбалий, не лїчить задля несвідомости або легковажить пересторогн лїкаря. Через те очевидно стає недуга що раз то більше зложеною (скомплїкованою), а тимсамим щораз то тяжшою. Неодин думає, що трипер не грізна хороба, що можна її легковажити, але така думка дуже хибна і приносить велику шкоду хорим на трипра. Се показуєть ся ясно, як узглянднить ся комплїкації трипра, що виступають на жаль дуже часто при недбалости або несвідомости хорого. Трипер може перейти з мочової цівки до мочового міхуря і викликує тут трипрове запаленє слизної болони міхуря. Моч стає ще більше каламутна, ніж при трипрі самої мочової цівки; міхур не може вдержати більшої скількости плину і тому треба значно частійше пускати міч, як у здоровім станї. Коли хорий ще і з запаленєм міхуря заховує ся невідповідно, то пускає ся кров із запаленої слизної болони в мочовім міхурі, та кров застигає, а кусники застиглої крови можуть заткати частинно або й цілковито мочову цівку так, що взагалї не може вийти з міхуря ні капля мочи. Се дуже болючі і прикрі обяви хороби і тут не може обійти ся без лїкарської помочи, бодай на те, щоби випустити моч із міхуря.

З мочового міхуря може трипер мандрувати в гору вздовж мочоводів (уретер) аж до нирок і викликати запаленє як мочоводів, так і нирок. Се дуже тяжка комплїкація трипра, бо грозить житю хорого.

З мочової цівки переходить трипер через провід сі-

мени (вас деференс) до яйця (тестікулус) і викликує запаленє сеї залози, і се дуже болюче так, що навіть найбільше терпеливі люди не в силї ходити, анї навіть стояти, але мусять спокійно лежати в ліжку. Запаленє яйця може бути по одній сторонї, або й по обох сторонах рівночасно. Запаленє яйця робить найчастійше сю залозу неспосібною витворювати сїмя і коли цїле яйце захоріло від трипра, то тим самим стає неплідним. Коли хорий перебув запаленє обох яєць так, що обі залози в цїлости були хорі, то такий чоловік стає неплідним і не може мати дїтий.

Перенесенє ґонокока (трипрового гною, в якім ґонокок гнїздить ся) на злучницю ока дуже можливе через пальцї самоґо хорого, коли він затре собі око трипровим гноєм, що випливає з мочової цївки. Трипрове запаленє злучницї все дуже остре, а для ока в високім степени небезпечне, бо трипровий гній часто перегризає рогівку (корнеа), по чім око заходить більмом через витворенє шраму (цікатрікс) на місци рогівки. Досвід показує, що лишень одна третина трипрових запалень ока кінчить ся корисно для ока. Друга третина очий перебуває недуги з захованєм лише дуже малої бистроти зору, а дальша третина очий цїлком слїпне.

Рівно тяжкою комплїкацією трипра є т. зв. трипровий гостець (ревматизм) задля того, що ґонококи переходять у кров, а з крови переходять на поверхнї костий в суставах. Трипровий гостець у суставах остає дуже часто памяткою на цїле житє.

Коли трипер тріває довго, то приходить нераз до звуженя мочової цївки (стріктура уретре). Очевидно, що звуженє з початку незначне і хорий може про те нїчого не знати, але звуженє доходить нераз до того, що зовсїм затикає ся мочова цївка і анї одна капля мочи не може вийти з мочового міхуря. Конечним наслїдком сього дуже прикрого, вельми болючого стану, є те, що моч пробиває собі нові отвори крізь стїну міхуря, або тої части мочової цївки, що лежить межи міхуерм і зву-

женєм цївки і тепер просякають мочею усї сусїднї ткани, а дальше пробиває ся моч крізь шкіру на верх, на бедрах, животї, мошнах і т. д. Сей стан небезпечний для житя се дуже тяжка недуга, получена з високою горячкою, маяченєм, утратою памяти і т. д.

Дуже небезпечною комплїкацією трипра є трипрове запаленє осердя (мішка з гладкої болони, що вистелює серцеві ями із середини (ендокардітіс); при останній хоробі (ендокартітіс) можна навіть стратити житє, а що найменше полишає ся чоловік калїкою на цїле житє, бо найчастїйше наслїдком сеї хороби є хиба серця (віціюм кордіс).

У женщин виступає зараженє трипром найперше в похві через те, що ґонокок переходить із хорого мужеського члена підчас полової злуки на слизну болону похви. З похви переходить трипер на мочову цївку і аж тепер стає він болючий для зараженої женщини. В дальшім перебігу переходить трипер на слизну болону матицї, відси на трубки “Фальльопія” де творять ся часто боляки, що руйнують сили і здоровлє женщини, спричинюють дуже довгі і болючі недуги, які можна усунути лишень тяжкими операціями.

З трубок “Фальльопія” може трипрове запаленє перенестись на яєчники і на очеревну. Запаленє очеревної болони є тяжкою недугою що часто кінчить ся смертю. Всї ті недуги бувають дуже часто причиною неплодности женщини. Замужні женщини заражують ся найчастїйше від тих своїх мужів, які ломлять подружну віру, заражують ся самі у проституток і переносять потім зараженє на власну жінку. Таке поступованє мужчин признаємо за неморальне з етичного боку, а з уваги на знищенє здоровля власної жінки, зовсім невинної, що не прочуває ніякої біди, треба назвати таке поступованє мужів каригідним.

Такий образ трипра, представлений в головних рисах. Треба бути дуже упертим або дуже короткозорим, аби уважати трипра за легку хоробу. Противно! три-

пер дуже тяжка полова хороба і небезпечна, може взагалї найтяжша зі всїх полових недуг.

Лїченє трипра держить ся ось яких засад: на першім плянї — як при кождій хоробі — стоїть засада, що найлїпше вистерігати ся зараженя (профілаксіс). При трипі се можливе, коли взагалї уникає ся таких осіб другого пола, про які звісно, або бодай можна догадувати ся, що вони заражені тою хоробою.

Иншим способом є уживанє охоронних предметів, якими є кондони. Кондон, се мішок, який є зроблений з тоненького кавчука, або з рибячої болонки і призначений на те, щоби його натягнути на мужеський член у станї напруженя (ерекції) перед уведенєм до похви женщини. Тим осягає ся, що мужеський член зівсїм не стикає ся з половими частями женщини і задля того не може ввійти ґонокок із можливо хорої похви на слизну болону мужеського члена. Теоритично сей спосіб добрий, але в практицї показують ся ось які недостачі: заложений кондон роздирає ся підчас наглого введеня мужеського члена до похви або підчас руху, коли член уже в похві. Задля того може ґонокок заразити слизну болону мочової цївки так, як би кондона не було. Кондон має дальше ту злу прикмету, що обнижає в значній мірі почутє приємности підчас полової злуки так, що не даром говорить ся про нього, що він є павутинєм проти зараженя а панциром проти розкоші.

Властиве лїченє трипра жадає, щоби хорий заховував ся спокійно: найлїпше лежати в ліжку, класти зимну воду, чи там лїд на запалений мужеський член, на мочовий міхур, на яйця. Страви мають бути без дразливих приправ, як перець, паприка, хрін, гірчиця (муштарда); напитком одинока вода або молоко, сирватка, квас; зівсїм шкідливо дїлає алькоголь у всякій формі, як вино, пиво, рум, горівка, мід. Взагалї треба мало їсти, менче мяса, більше ярини.

Річию лїкаря є означити, чи вільно уживати лїків, коли зачинати їх уживати і в якій формі.

При відповіднім лїченю і поведеню хорого на трипра можна вилїчити ся за яких шість до вісїм недїл. Одиноким мірилом, що трипер вилїчений, є мікроскоповий розслїд, чи в мочовій цївцї ще є ґонококи. Се може зробити лишень лїкар. Очевидно, що яка небудь комплїкація, або невідповідне захованє хорого продовжає слабість на місяцї і лїта, часом робить чоловіка калїкою на цїле житє, а часом накриє його і передчасною могилою.

2. Твердий прищ (твердий шанкер, ulcus durum) і сіфілїс (потеруха, пранцї, францї syphilis, lues).

а). Т в е р д и й п р и щ.

Обі ті хороби треба розбирати разом, бо сіфілїс є все конечним наслїдком зараженя твердим шанкром. Тому називаємо твердий прищ першорядним сіфілїсом (сіфілїс прімарія), а загальний сіфілїс називаємо другорядним сіфілїсом (сіфіліс секундарія ет тертіарія). Зараженє твердим шанкром чи там заразком сіфілїса викликує мабуть властива мікроскопово маленька животина (мікроб), звана spirochaete pallida. Вона має форму прутика (палочки), позагинаного як коркотяг. Зараженє наступає звичайно так, що до ранки, малої задирки на шкірі, припадкового обтертя шкірки білизною дістає ся заразок, коли діткне ся здрапане місце здорової особи з хорою частиною тїла (другої особи), спосібною до зараженя. З того виходить, що зараженє може наступити не лишень на полових орґанах мужчини та женщини, але може наступити і на позаполових частях тїла, як на пальцях, губах (устах), повіках, на шкірі грудних залозах, на очній галинї і т. д. Зараженє отже може бути на полових частях і на всяких инших частях тїла поза половими орґанами. Межи обома місцями зараженя нема значнїйшої ріжницї в розвою і наслїдках хороби.

Зараженє полове відбуває ся ось як: Приймім, що женщина заражена на своїх полових орґанах або твер-

дим шанкром або прищем званим "кондилома латум", що є властивий для так званих другорядних обявів сіфілїстичних (про які буде мова низше). Оба ті прищі гноять ся а той гній (ропа, нарва) має в собі якраз сіфілїстичний заразок. Коли мужчина сполучує ся полово з такою женщиною, а на своїм мужеськім членї має десь задерту шкіру, або й здрапає собі шкіру, чи там де сильнїйше поранить ся підчас сполуки, то заразок із ропячого місця хорої женщини має вигідний вступ до рани здорового мужчини, а з рани до лїмфи тай до крови. Коли раз дістане ся заразок до лїмфи або до крови, то в протягу дуже короткого часу дістає ся до загального круженя крови і заражує цїлий орґанїзм. Нїяке митє спостереженої ранки після полової сполуки (навіть дуже сильними десінфекційними плинами) не усуне заразка, не знївечить зараженя, бо заразок уже далеко від місця входу, вже в цїлім тїлї.

Заражене неполове сіфілїсом відбуває ся анальоґічним способом. Візьмім, що хорий мужчина має сіфілїстичний прищ другорядний на устах, або на язицї. Коли здоровий чоловік із потрісканими губами при цїлованю діткне гноячої поверхнї прища на устах хорого чоловіка, або ложки, склянки, і т. и., предметів, що перед хвилею взяли на себе гній з прища сіфілїтика, який мав ті предмети в ужитю, то заразок переходить у ранку здорового чоловіка там, де йому потріскали губи, і заражує його подібним способом як при зараженю половім.

По тім, як здоровий чоловік заразив ся сіфілїстичним заразком, минає звичайно дві, три, аж до сїмох неділь, а він чує ся все здоровим, бо незначне здрапанє по його мужеськім членї, на устах і т. д., загоїло ся без слїду. Нераз він і не спостеріг первісного здрапаня. Сіфілїстичний заразок потребує свого часу на се, щоби розвинути ся до такого степеня, аж своєю силою переможе цїлий орґанїзм чоловіка. Потім часї хорий побачить, що без причини починає ярити ся те місце, де перед кількома недїлями було незначне здрапанє, а потому на його

недовгу потїху загоїло ся без слїду. Анї митє, анї витиранє очищуючими (десінфекційними) лїками не годно спинити, щоби прищ, (шанкер) не більшав, його дно не твердло, його поверхня не гноїла ся. Шанкер доходить у кількох днях до величини одного-двох сотиків, потиснений пальцями болить дуже мало і здає ся, немов би був з хрящки, від чого й походить його назва твердий прищ (шанкер, прищ). В сусїдстві того місця, де наступило зараженє, напухають залози. Отже коли твердий прищ показав ся на устах, то напухають залози на шиї, колиж твердий прищ розвиває ся на мужеськім членї, то набігають залози в пахвинах і то значнїйше по тім боцї, де лежить твердий прищ, але вони болять дуже мало, — і се властиве для сіфілїстичного опухненя залоз, що вони не болючі, коли навпаки опухненя пр. задля занечищених ран иншої (не сіфілїстичної) природи на ногах і т. д. бувають дуже болючі.

б). Другорядні сіфілїстичні обяви.

Без огляду на те, чи твердий прищ під впливом лїченя, загоїть ся, чи нї, виступають дальші обяви сіфілїстичного зараженя цїлого орґанїзму, а ті обяви називаємо другорядними сіфілїстичними обявами. За які два місяцї післї того як показав ся твердий прищ, виступає по цїлім тїлї на шкірі сіфілїстична осипка (ексантема сіфілїстікум) у видї червоних, плям ріжної величини, таких, як зерно проса, аж до таких як двосотикова монета або й ще більших. Нераз являють ся замісць плям прищики ріжної величини, знов показують ся трохи більші прищі, що гноять ся, а той гній засихає і покриває прищі струпами. Нераз усї ті форми стоять одна попри другу на шкірі хорого. Підчас осипки виступає звичайно горячка і треває кілька днїв, а її супроводить біль голови, брак апетиту, загальна утома і т. д. Тим часом понапухали майже всї лїмфатичні залози в пахвинах, на шиї, під долїшною вилицею, коло ліктів і т. д. Всї ті залози почали

були пухнути вже в хвилї появи первісного твердого прища. Рівночасно з осипкою починає звичайно болїти горло; воно почервонїло й запухло, а на мікдалках виступають звичайно біляві плями. Сї прищі властиві другорядному сіфілїсови можуть появити ся на слизній болонї устної ями, в кутиках уст, на язиці. На шкірі при входї до відходової кишки, на мошнах у мужчин, на polових губах у женщин появляють ся подібні гноячі прищі і називають ся "конділомата лата". Всї сї гноячі прищі другорядного сіфілїса містять у своїй ропі (гною, нарві) сіфілїстичний заразок, спосібний заразити здорового чоловіка. Підчас того як виступають другорядні обяви сіфілїстичні, розвиває ся в тїлї значна недокровність і хорий виглядає звичайно дуже блїдий.

Дальший розвій сіфілїстичного зараженя залежить від лїченя. Коли хорий задля несвідомости або задля недбальства не лїчить ся, то хід недуги буває ось який: — первісний прищ може загоїти ся і без лїченя за яких сїм до чотирнайцять днїв. Але без лїченя не уступає побільшенє (запухненє) лїмфатичних залоз, другорядні прищі на шкірі і слизних болонах горла, носа, устної ями і т. д. На очах виступає запаленє дугівки, зорового нерву і т. д. Всї отсї обяви розвивають ся в протягу кільканайцятьох місяцїв — і їх називаємо другорядними обявами сіфілїстичними.

в). Третьорядні обяви сіфілїстичні.

Є ще й третьорядні обяви сіфілїстичні. Вони не відграничені остро від другорядних, але творять осібну ґрупу через те, що являють ся пізнїйше по описаних висше, другорядних обявах. Характеристичною прикметою треторядного сіфілїса є витворюванє запальних ґузів т. зв. ґуматів, які нераз гноять ся і розпадають ся. Той розпад не держить ся на поверхнї сіфілїстичного ґуза, але йде і в глуб і доходить до того, що пр. стїна (межи лївою і правою половиною) носа вигниває, а в стїнї повстає дї-

ра; може бути й те, що мягке піднебінє вигниває, що тверде (кістне) піднебінє пороздїлює ся так, що задля того ті сіфілїстики говорять вугнаво. До третьорядних обявів сіфілїстичних зачисляємо сіфілїстичне запаленє окостних болон, сіфілїстичні запаленя печінки, легких, серця, мозку і т. д. Одним словом, нема в людськім тїлї такого орґану або його части, що була би безпечна перед сіфілїсом. Є се дуже тяжкі недуги, а важність їх залежить просто від важности дотичного орґану (як серце мозок) для людського житя. Сіфілїс уважає ся також причиною так званого розмягченя мозку, і висиханя хребетного мозку, а се хороби смертельні.

Всїм тим тяжким недугам і то, як ми бачили, всїх можливих орґанів людського тїла, зглядно великим спустошенєм у тих орґанах, запобігає успішно розумне, умієтне лїченє, переведене в свій час. Сіфілїс є тяжкою недугою, але при розумнім лїченю можна хорого цїлковито вилїчити так, що не лишить ся з неї нї слїду в тїлї хорого сіфілїстика — і се є нагородою для лїкаря і для хорого за довгий і мозольний труд підчас лїченя. Властивим, (специфічним) лїком на сіфілїс є ртуть (живе срібло) у ріжних хемічних формах і йод. Се вже дїло лїкаря вибрати форму лїка, означити його скількість і означити час як довго треба уживати тих лїків, щоби цїлковито подужати.

3. Мягкий прищ (мягкий шанкер, ulcus molle).

Мягкий прищ (шанкер) є заразливою недугою, викликаною мікробами; їдь його містить ся в ропі гноячого мягкого прища і заражує здорового чоловіка або жінку тим способом, що входить в рану, хочаби й дуже маленьку, яка повстала через драпанє, обтертє шкіри і т. д. Спосіб зараженя зовсїм подібний, як при зараженю твердим прищем (сіфілїсом). Велика ріжниця межи твердим і мягким прищем (шанкром) лежить у тім, що твердий прищ є загальною (конституціональною) хоробою, яка

розходить ся по цілім тілї, коли навпаки мягкий прищ є місцевою (льокальною) недугою, ограниченою лиш до того місця, яке занедужало; значить, коли мягкий прищ загоїть ся, то на тім уже й конець хороби. З хвилею появи того прища (шанкра) дуже тяжко осудити на певно, чи має ся діло з мягким, чи твердим прищем; навіть досвідчений лїкар не зуміє нераз порішити се важне питанє, хиба аж по довшім вижиданю. Загально беручи ріжниця тих недуг лежить у тім, що мягкий прищ, коли його стискає ся пальцями, видає ся мякшим, ніж твердий; а дальше в тім, що мягких прищів може бути й кілька нараз, коли противно твердий прищ найчастїйше лиш один. Також і в тім ріжниця, що залози в пахвинах, опухаючи при мягкім прищи, болючі, дуже часто загноюють ся, творять великі і болючі боляки (бубо), які дальше лускають і з них виливаєть ся богато нарви (гною), коли противно при твердім прищи опухненє залоз у пахвинах доходить до меншого степеня, неболюче і опухлі залози ніколи не загноюють ся. Розріжненє тих обох прищів часом іще й тому не можливе, що оба зараженя, і мягким і твердим прищем, можуть виступити рівночасно. Тодї очевидно кождий прищ для себе має свій властивий хоробливий розвій.

Мягкий прищ може загоїти ся за 4—5 неділь. Лїченє зміряє до того, щоби прищ удержати можливо в чистім станї при помочи десінфекційних лїків, а надто недопустити до витвореня боляків (бубонів), що повстають звичайно при значнім гноєню мягкого прища тай неспокійнім захованю хорого. Коли вже стала червонїти шкіра понад спухлими залозами в пахвинах, треба конечно лежати в ліжку, прикладати зимну воду або лїд, а коли боляки наповнили ся нарвою (гноєм), треба їх розтяти ножем і лїчити так як хірурґ. З того ясно кождому, що бубони є дуже непожаданою комплїкацією прища, бо ціла недуга стає через те довгою і приковує хорого до ліжка.

Ще прикрійшими бувають комплїкації мягкого при-

ща: — 1) коли виступає завмиранє ткани в сусїдстві мягкого прища так, що цїлу хоробу називаємо ulcus molle gangraenosum, і 2) коли мягкий прищ показує наклїн що раз дальше розширяти ся і займати сусїдну шкіру, підчас коли перші хорі місця гоять ся і покривають ся шрамами. Сей рід мягкого прища називає ся ulcus molle serpiginosum (мягкий прищ повзаючий); він може тревати навіть кілька або й кільканайцять місяців.

4. Запаленє головки мужеського члена (balanitis).

Головка (жолудь) мужеського члена покрита у новонародженої дитини залупою. Але підчас полового дозріваня показує ся природна потреба залупити мужеський член, то зн. відтягати залупу з головки в зад так, щоби головка обнажила ся. Дїє ся се, через напруженє (ерекцію) мужеського члена, при чім головка неначе висуває ся з під залупи. Коли залупа на передї звужена так, що не може відтягнути ся, то під нею назбирає ся доволї лойоватої маси, або нераз занечищує ся головка під залупою трипровим гноєм і від того всього пухне, червонїє і стає болючою шкіра головки, а сей стан називаємо запаленєм головки. В горячі часи в лїтї в горячих землях, як Арабія, Палестина, виступає се запаленє частїйше нїж у зимі або в зимних краях. Тому то заведено у народів у горячім підсоню, як у Жидів, Неґрів в Африцї, Мексиканців і инших, звичай обрізувати залупу у новонагоджених дїтий, а те “обрізанє” відбувало ся й відбуває ся ще й нинї як складова часть ретуалу відповідної віри. По “обрізаню” стає головка цїле житє непокрита залупою і через те стає неможливим, аби на головцї задержав ся довший час трипровий гній в такій скількости, щоби від того могла запалити ся шкіра головки.

Лїченє запаленя головки члена має головно на метї очищенє захорілої части. Коли залупа доволї широка і дасть ся легко відтягнути, то вистарчить уже саме змиванє чистою перевареною водою і сухе удержуванє хо-

рої части. Колиж залупа звужена, то треба усунути звужене через розрізане залупи (не "обрізане"). Очевидно, що се може зробити лише лїкар.

5. Бородавковаті нарости на полових частях тїла (condylomata accuminata).

Бородавковаті нарости виростають часом у мущин на головцї члена, особливо по обох боках привязки залупи і в ровику поза головкою, а у женщини у входї до похви навіть серед звичайних відносин, лишень задля нечистого удержуваня полових орґанів. Найчастїйше причиною великого розросту бородавок на полових орґанах є безнастанне подражнюване гноєм із довготревалої трипрової недуги. З тих бородавковатих наростів пускає ся легко кров, особливо підчас полових зносин, а при тім виступає біль у міру того, чим більше бородавок і чим більше вони виросли. Щоби їх позбути ся, треба їх видрапати острою ложкою, випалити ляпісом і треба утримувати головку члена чисто; інакше вони відростають. Драпане і випалюване — се виключно дїло лїкаря.

6. Вуши (pediculi pubis).

Кругом полових орґанів розводять ся часто вуши, відмінної породи від вуший звичайних на одїню. Вуший можна набрати ся від другого, коли вони на нїм уже є, а про се не тяжко підчас полових зносин. Вуши розсїдають ся в волосю на полових орґанах, а коли їх довший час полишить ся в спокою, то вони розлазять ся і на волосє під пахами і на брови. Вуши є причиною, що шкіра свербить на тім місци, де вони розвели ся і чоловік мусить безнастанно чіхати ся і драпати ся. Через драпанє повстає по цїлім тїлї богато прищів, що ще збільшають сверблячку. Вуши з товариських зглядів не менше прикрі, як сверблячка і прищі.

Звичайно вистарчить один раз намазати всї завушені

місця шарою мастию (unguentum hydrargyri cinereum), зробленою з ртути і товщу, щоби вигубити всї вуши і очистити шкіру. Треба втирати бодай чверть години; а взяти до того 5—10 ґрамів шарої масти. За добу треба взяти теплу купіль і обмити тїло від масти і убитих вуший.

7. Короста (scabies).

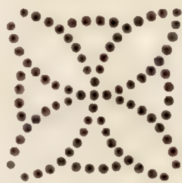
Короста се галапас, подібний як вош, але значно менший. Короста вкопуєть ся під пришкірок особливо на тих місцях, де творять ся фалди шкіри, бо там її теплїйше. Отже: межи пальцями на руках, на мошнах, на мужеськім членї здовж пояса, де одінє все сильнїйше притиснене до тїла і т. д. Підчас полових зносин із особою, що має коросту, переходить короста з її полових орґанів на полові орґани здорової особи, вдирає ся під пришкірок і спричиняє велику сверблячку, більшу в ночи, нїж у день, бо в ночи огріває ся тїло під покривалом у ліжку, а в теплї короста успішнїйше розвиває ся під пришкірком.

Коросту можна вигубити стираксовою мастию; масти тої треба на один раз ужити 50—100 ґрамів, а втирати треба енерґічнїйше і довше (45—60 мінут), чим при вушах, щоби масть зайшла під пришкірок. По добі треба взяти легку купіль, треба перемінити білє на собі і на ліжку, а коли сверблячка не уступила цілковито, то треба за кілька днів натиранє повторити. Стираксова живиця, якої вживають до приготовленя масти, має властивий запах, для деяких осіб дуже немилий.

ЗАКІНЧЕНЄ.

Із того, що було сказано, слїдує, що довго управляна онанія нищить здоровлє безповоротно, а знов заразливі хороби полові, трипер і твердий прищ (шанкер) зі своїм конечним наслїдком загального сіфілїса, є великим нещастєм для кождого, хто заразить ся одною з недуг.

Не тому нещастєм, немов би сї хороби приносили нечесть, бо в очах лїкаря кождий хорий є лише хорим чоловіком, що потребує помочи, але нещастєм тому, бо трипер і сіфіліс є в силї при неприязних відносинах знищити здоровлє чоловіка, хоча би він був до тепер найздоровійший. Зі знищенєм здоровля нищить ся й цїле щастє чоловіка, бо хто неспосібний до працї, той неспосібний до повного житя, зложеного як-раз із розумного подїлу між тїлесну й духову працю тай розривку. Велич нещастя оцїнить у повній мірі лише той, хто вже утратив здоровлє. І жаль великий, що чужа втрата має за мало поучаючої сили для одиницї з повним здоровлєм. Хто втратив здоровлє і мусїв зречи ся дуже вчасно тих житєвих замірів, які снував у своїй молодечій уяві, той признасть слушність реченя, що хвиля перелетної розкоші, при чім набавив ся тяжкої заразливої хороби, не стоїть у ніякім відношеню до тої втрати, яку поніс рівночасно; і признасть певно, що труд понесений при захованю цїлковитої чистоти тїла, є дрібницею проти тих мук тїла, а ще більше душі, яких приходить ся зазнати кождому, хто стоїть під впливом переконаня, що утратив безповоротно своє кріпке здоровлє. Бо хоча і вилїчить ся, то всеж воно не буде те первісне, непорочне здоровлє, але латане.

ЗМІСТ.

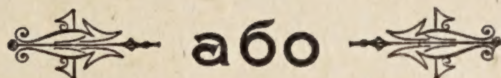
НЕЧУВАНЕ НЕЧУВАНЕ

ПОЛЬСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

СКОНФІСКУВАЛО І ЗАБОРОНИЛО

КНИЖКУ

„ТРАҐЕДІЯ ГАЛИЦЬКОІ УКРАІНИ“

Правдивий опис як Ляхи вбивали, мордували, знущали ся над нашими батьками, братами, сестрами, як нищили, рабували і палли їхнє добро і про всї инші вчинки Ляхо-Татарів довідаєте ся з книжки що тепер вийшла з друку під заголовком: —

ТРАҐЕДІЯ ГАЛИЦЬКОІ УКРАЇНИ

260 сторін, з образками і гербом України лише $1,00.

ЗМІСТ КНИЖКИ:

1. Нечувані, прямо потрясаючі звірства польського війська на галицькій Україні.
2. Арештованя, знущаня, терор над українським населенєм Сх. Галичини;
3. Крадежі, грабежі, і реквізиції польських ГУНІВ-ТАТАР в Сх. Галичині;
4. Страшні описи розстрілювань вагітних жінок і сивоволосих старців, паленє домів з маленькими дїтьми;
5. Варварські катованя українських полонених і інтернованих по таборах Домбя, Стшалкової, Бересть Литовська, Пікулич, Бриґідок, де Поляки випровадили на другий світ понад 40,000 цвіту українського народа нарочним ширенєм тифусу, червінки других пошестей, як також голодом.
6. Як виглядає в практиції мандаторське право дане Вільсоном . Лойд Джрджом і Клеменсом Польщі над Східною Галичиною?
7. Як виглядає тепер наше колись процвитаюче шкільництво в Галичині;
8. Оплаканий економічний і політичний стан Східної Галицької України.

—— **Ціна лиш один доляр.** ——

Львівська часопись »Вперед« у 161 числі, з 15 липня подає слїдуюче:

»Ґенеральний делєґат зарядив відбрання дебіту ілюстрованій українській брошурці під наголовком »Траґедія Галицької України.« Точний польських звірств у Східній Галичині.«

UKRAINSKA KNYHARNIA

848-850-852 Main Street. Winnipeg, Man.